

Instytut Rozwoju Gospodarczego

**SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA
W WARSZAWIE**

Konrad Walczyk
Piotr Szajner

**KONIUNKTURA W ROLNICTWIE
II kwartał 2016**

ISSN 2392-3741

Badanie okresowe nr 111

BADANIA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ INSTYTUTU ROZWOJU GOSPODARCZEGO SGH

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (przewodnicząca), Joanna Klimkowska (sekretarz), Andrzej Kowalski, Marco Malgarini, Gernot Nerb, Ataman Ozyildirim, Janusz Stacewicz, István János Tóth

Komitet Redakcyjny i adres Redakcji:

Konrad Walczyk (Redaktor Naczelny)

Elżbieta Adamowicz

Piotr Szajner

Anna Jacygrad

02-513 Warszawa, ul. Madalińskiego 6/8

www.sgh.waw.pl/irg

Wydawnictwo:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

02-554 Warszawa, al. Niepodległości 162

Opracowanie powstało w wyniku wspólnych badań Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Publikacja została zrecenzowana zgodnie z wytycznymi MNiSW

©Copyright by Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016

Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved.

ISSN 2392-3741

SPIS TREŚCI

I.	OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA.....	4
II.	WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	6
	1) Wskaźnik koniunktury	6
	2) Nastroje gospodarstw rolnych	9
	3) Przychody pieniężne.....	12
	4) Oszczędności	15
	5) Zadłużenie	18
	6) Zakupy nawozów mineralnych	21
	7) Zakupy pasz treściwych.....	24
	8) Zakupy środków ochrony roślin.....	27
	9) Inwestycje w maszyny i urządzenia.....	30
	10) Inwestycje w budynki i budowle	33
	11) Dostępność kredytów preferencyjnych	36
	12) Zamiar wzięcia kredytu	39
	13) Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego	42
	14) Zaciągnięcie kredytu rynkowego	45
	15) Przeznaczenie dopłat bezpośrednich	48
III.	SUMMARY	50

I. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA¹

1. W drugim kwartale 2016 r. koniunktura w polskim rolnictwie poprawiła się, jednak poprawa jest nieznaczna. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) wzrosła o 1,2 punktu, z poziomu -15,2 pkt. do -14,0 pkt. Wciąż utrzymuje się poniżej średniej z lat 1999-2015, która wynosi -11,4 pkt. Wzrost wartości wskaźnika koniunktury wynika ze zwiększenia się wartości wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych, jednej z dwóch składowych IRGAGR, o 3,0 punkty, z poziomu -21,2 pkt. do -19,2 pkt. Z kolei wartość wskaźnika zaufania, drugiej składowej ogólnego wskaźnika koniunktury, obniżyła się o 0,5 pkt. Pogorszenie się nastrojów rolników – wobec poprawy zanotowanej przed trzema miesiącami – jest niespodziewane. Zazwyczaj wiosną sytuacja gospodarstw rolnych ulega wyraźnemu polepszeniu; ich wyniki finansowe poprawiają się, co wpływa zarazem na poprawę nastrojów. Tymczasem utrzymujące się od wielu miesięcy niskie ceny produktów rolnych powodują, że pomimo sezonowego wzrostu wolumenu produkcji jej rentowność jest niska. Wprawdzie wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych i wartość wskaźnika przychodów wyrównanych wzrosły, ale pozostają ujemne, co oznacza, że gospodarstw rolnych, które zanotowały wzrost utargu, jest mniej niż tych, których wartość sprzedaży zmniejszyła się. Sytuacja finansowa rolników jest więc gorsza od przewidywanej i podminowuje ich nastroje. Wartości wskaźnika ogólnego jak i wskaźników cząstkowych są niższe niż rok temu (o odpowiednio: 15,5, 3,3 i 4,0 pkt.). Znacząco to, że umacnia się – wbrew prognozom sprzed kwartału – negatywny wpływ czynników kształtujących średniookresowe tendencje rozwojowe w rolnictwie. Krótko mówiąc, choć sytuacja gospodarcza polskiego rolnictwa poprawiła się, za sprawą czynników sezonowych, obserwowana od 2 lat dekonunktura na rynkach rolnych postępuje.

2. Sezonową poprawę koniunktury odnotowano w większości badanych grup gospodarstw rolnych. Największe wzrosty wskaźnika koniunktury zarejestrowano w gospodarstwach najmniejszych, o powierzchni do 7 ha (o 3,1 pkt.), położonych w makroregionie zachodnim (o 13,8 pkt.), zajmujących się rozmnażaniem roślin (o 32,4 pkt.), prowadzonych przez rolników w wieku 31-45 lat (o 4,6 pkt.) i z wykształceniem wyższym (o 3,5 pkt.). Pogorszenie koniunktury zaobserwowano w gospodarstwach o powierzchni 7-15 ha, położonych w makroregionach północnym i środkowowschodnim oraz prowadzonych przez osoby pow. 45 roku życia. W skali roku jednak niemal we wszystkich grupach gospodarstw koniunktura mierzona wskaźnikiem IRGAGR pogorszyła się.

3. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych wzrosła o 13,0 pkt. W porównaniu z II kwartałem 2015 r. wartość salda jest jednak niższa o 9,5 pkt. Wzrost wartości salda zanotowano we wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych, z wyjątkiem gospodarstw zajmujących się rozmnażaniem roślin. Największy wzrost wartości salda zarejestrowano w gospodarstwach o powierzchni powyżej 50 ha (o 16,5 pkt.), położonych w makroregionie zachodnim (o 27,8 pkt.), zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt (o 14,1 pkt. pkt.), prowadzonych przez osoby powyżej 60 roku życia (o 23,5 pkt.), z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (o 15,1 pkt.). Rolnicy spodziewają się dalszej poprawy co do ich przychodów w kolejnym kwartale.

4. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o oszczędności gospodarstw rolnych również zwiększyła się, ale ledwie o 2,0 pkt. Zmiana rok do roku wyniosła -8,5 pkt. Kwartalny wzrost wartości salda zanotowano w większości badanych grup gospodarstw rolnych, z wyjątkiem tych o powierzchni 7-15 ha, położonych w makroregionach środkowych, zajmujących się uprawą roślin innych niż

¹ Szczegółowy opis metod badawczych i wzory kwestionariuszy zamieszczono na stronie internetowej IRG SGH: http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/koniunktura/Documents/metoda_badawcza.pdf.

wieloletnie, prowadzonych przez osoby w wieku 46-60 lat i z wykształceniem podstawowym. Największy wzrost wartości salda zanotowano w gospodarstwach o powierzchni do 7 ha (o 5,2 pkt.), położonych w makroregionie południowym (o 14,9 pkt.), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 13,8 pkt.), prowadzonych przez osoby w wieku 31-45 lat (o 7,9 pkt.), z wykształceniem wyższym (o 3,8 pkt.). Rolnicy przewidują utrzymanie się tendencji wzrostowej w następnym kwartale.

5. Pomimo poprawy w zakresie przychodów i oszczędności stan zadłużenia gospodarstw rolnych pogorszył się. Wartość salda odpowiedzi na to pytanie jest wyższa niż przed kwartałem o 10,7 punktu (w przypadku tego pytania wzrost salda oznacza pogorszenie sytuacji), a w porównaniu z I kwartałem 2015 r. wyższa o 1,3 pkt. Wzrost zadłużenia odnotowano we wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych, z wyjątkiem zajmujących się uprawą roślin wieloletnich i rozmnażaniem roślin. Rolnicy spodziewają się poprawy stanu ich zadłużenia w kolejnym kwartale.

6. Ponownie rosną wydatki na zakup obrotowych środków produkcji roślinnej (wartość sald odpowiedzi na pytania o wielkość zakupów: nawozów mineralnych wzrosła o 3,0 pkt., a środków ochrony roślin o 5,8 pkt.), maleją zaś wydatki na produkcję zwierzęcą (wartość salda obniżyła się o 7,4 pkt.). Wobec spadających cen skupu głównych produktów zwierzęcych i obniżającej się opłacalności ich produkcji, gospodarstwa rolne przestawiają się na produkcję roślinną.

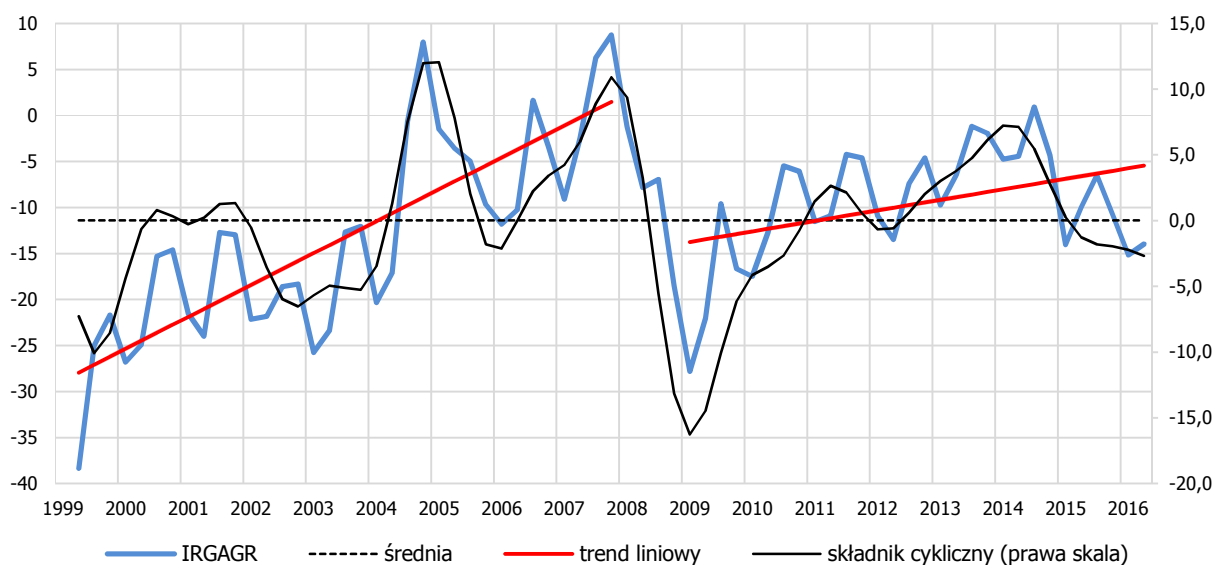
7. Maleją nakłady inwestycyjne. Odsetek gospodarstw, które poniosły wydatki na zakup na maszyn i urządzeń rolniczych, zmniejszył się dość znacząco, bowiem o 4,7 pkt. proc. (przeciętna zmiana w latach 1999-2015 to 3,3 pkt. proc.). Dokładnie o tyle samo punktów procentowych obniżył się odsetek gospodarstw, które dokonały inwestycji w budynki i budowle (przy średniej 2,3 pkt. proc.).

8. Słabnie, i to znacznie, skłonność rolników do zaciągania zobowiązań. Odsetek gospodarstw rolnych, które zaciągnęły kredyt preferencyjny, zmniejszył się aż o 5,7 pkt. proc., a na warunkach rynkowych o 5,2 pkt. proc. Zamiar wzięcia kredytu deklaruje o 5,5 pkt. proc. mniej gospodarstw rolnych niż przed kwartałem.

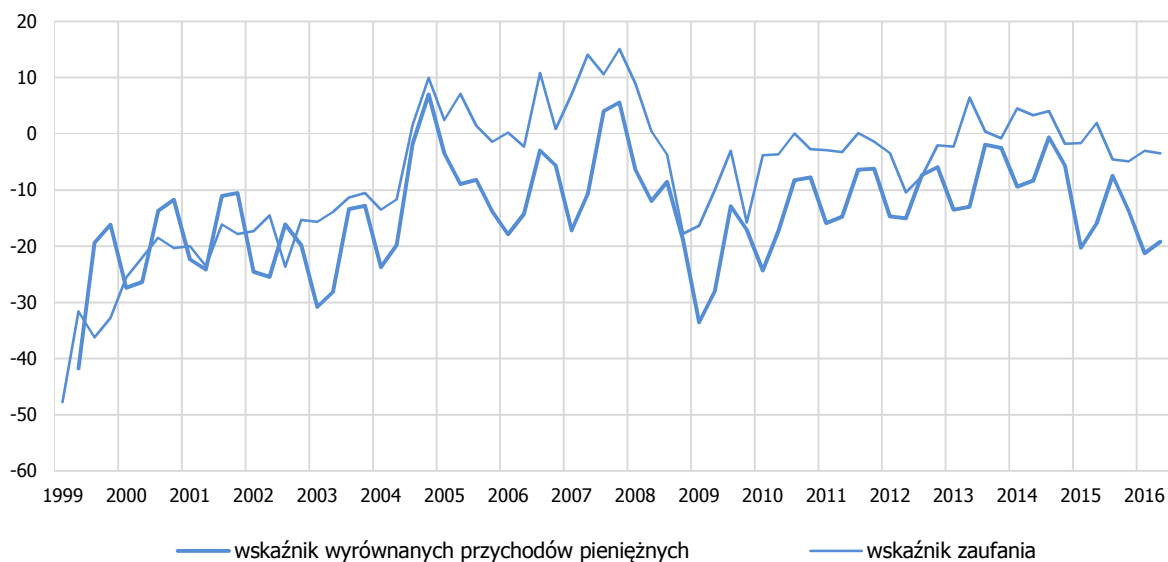
9. Podobne zmiany co w strukturze wydatków na nabycie środków produkcji obserwujemy w strukturze rozdysponowania dopłat bezpośrednich – rośnie udział wydatków bieżących na: zaspokojenie potrzeb życiowych (o 4,4 pkt. proc. względem II kwartału 2015 r.) i zakupy obrotowych środków produkcji (o 2,4 pkt. proc.), a zmniejsza się udział wydatków prorozwojowych na: inwestycje w gospodarstwo (o 5,6 pkt. proc.) i powiększenie ich powierzchni (1,9 pkt. proc.).

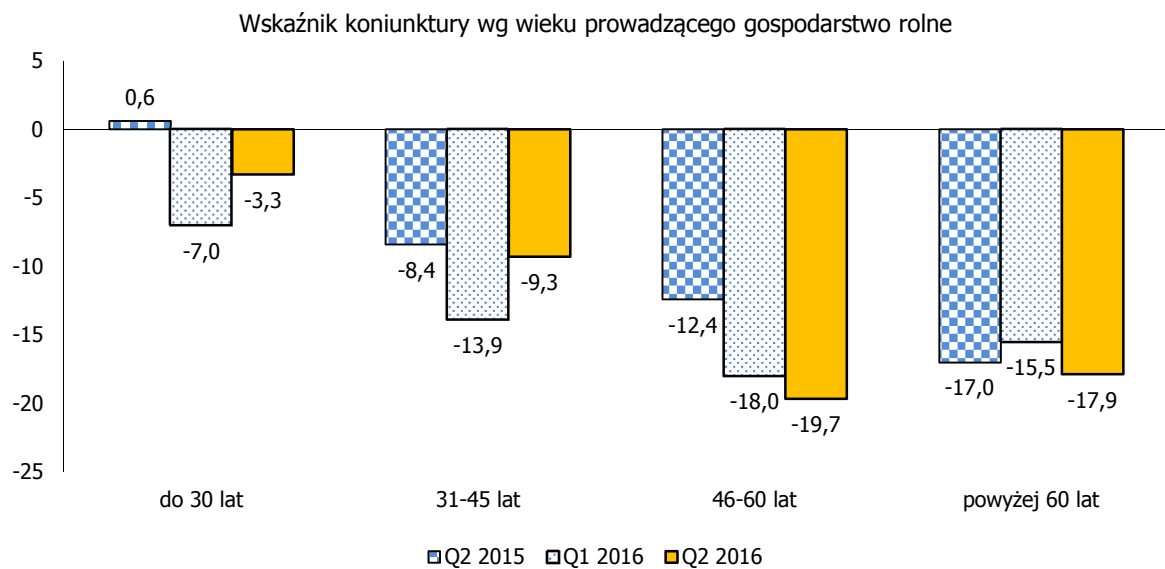
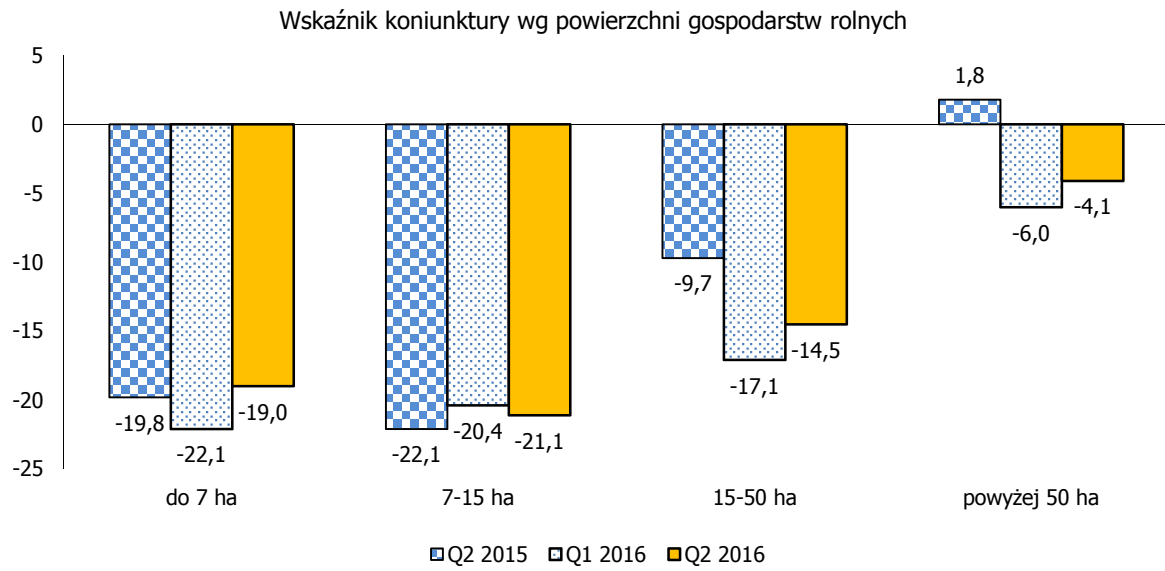
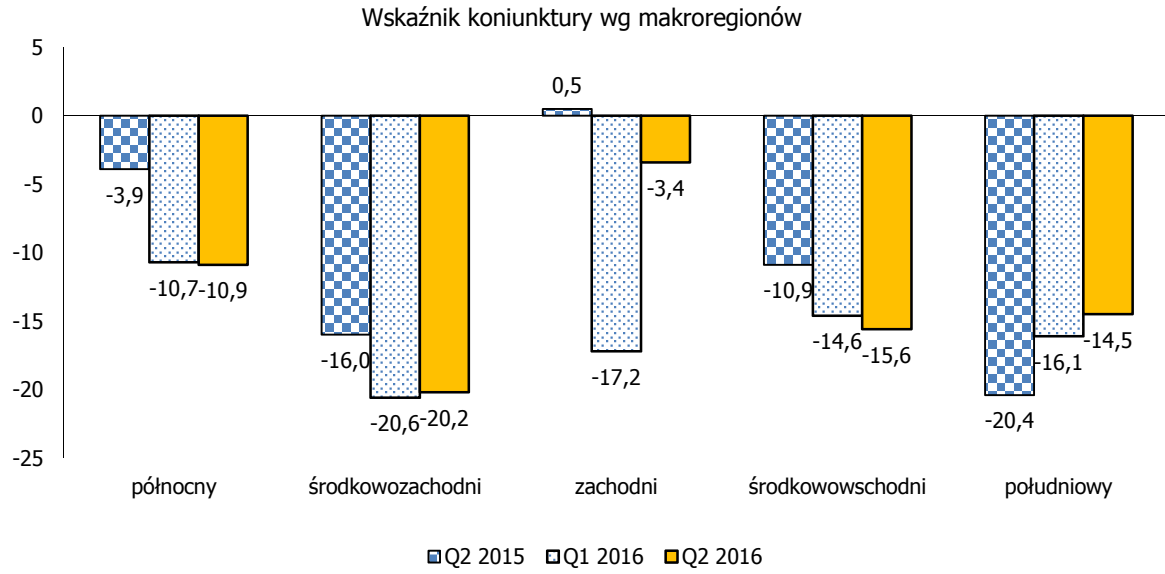
II. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

1. Wskaźnik koniunktury w rolnictwie

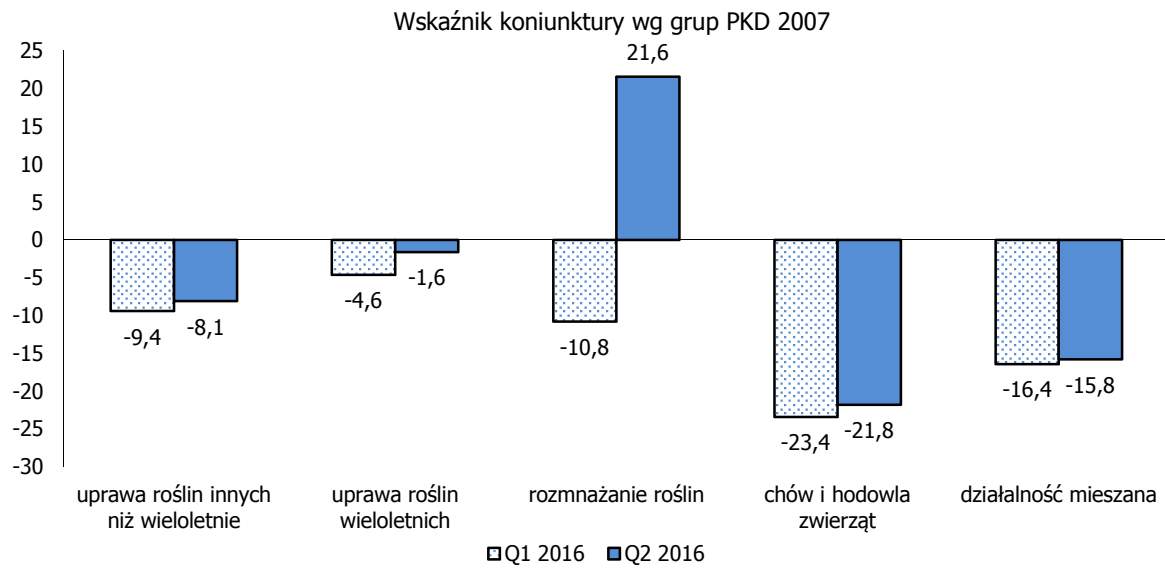
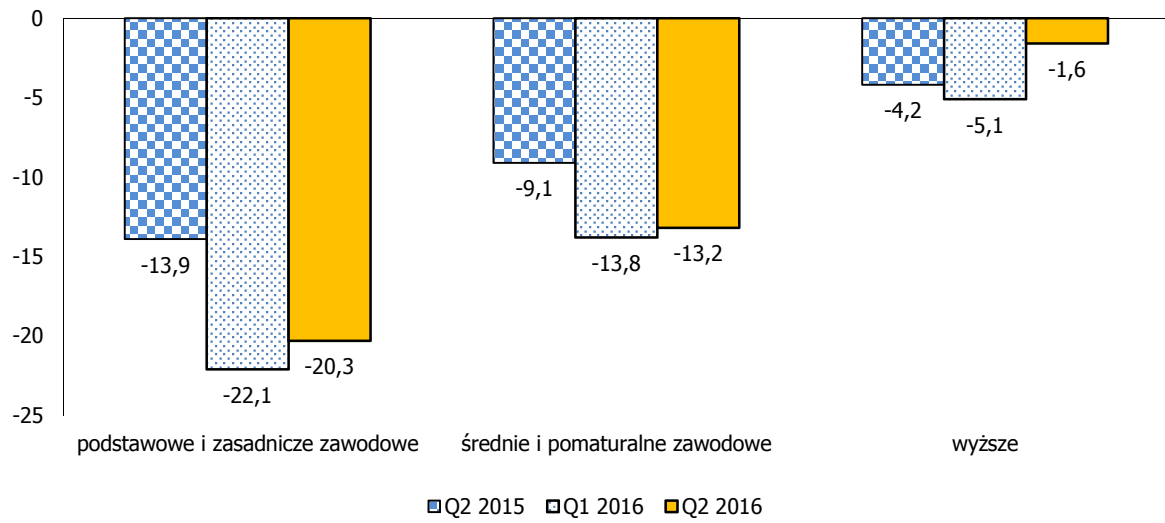

	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-20,3	-15,9	-7,5	-13,7	-21,2	-19,2
2. wskaźnik zaufania	-1,6	2,0	-4,6	-4,9	-3,0	-3,5
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_{\frac{2}{3}} + 2 \cdot x_{\frac{1}{3}}$)	-14,0	-10,0	-6,5	-10,8	-15,2	-14,0

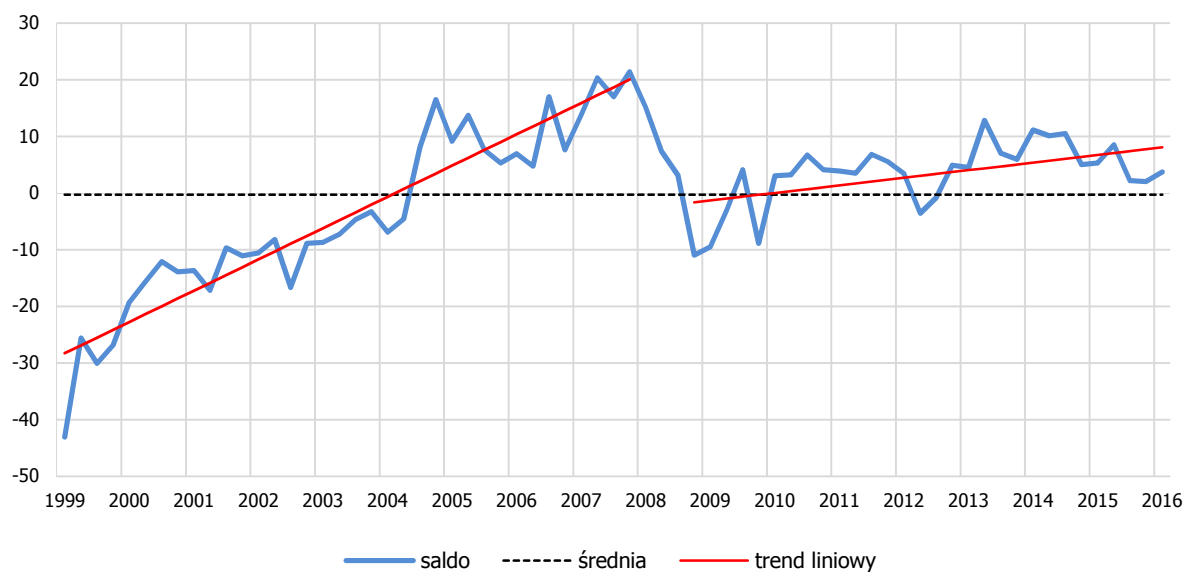

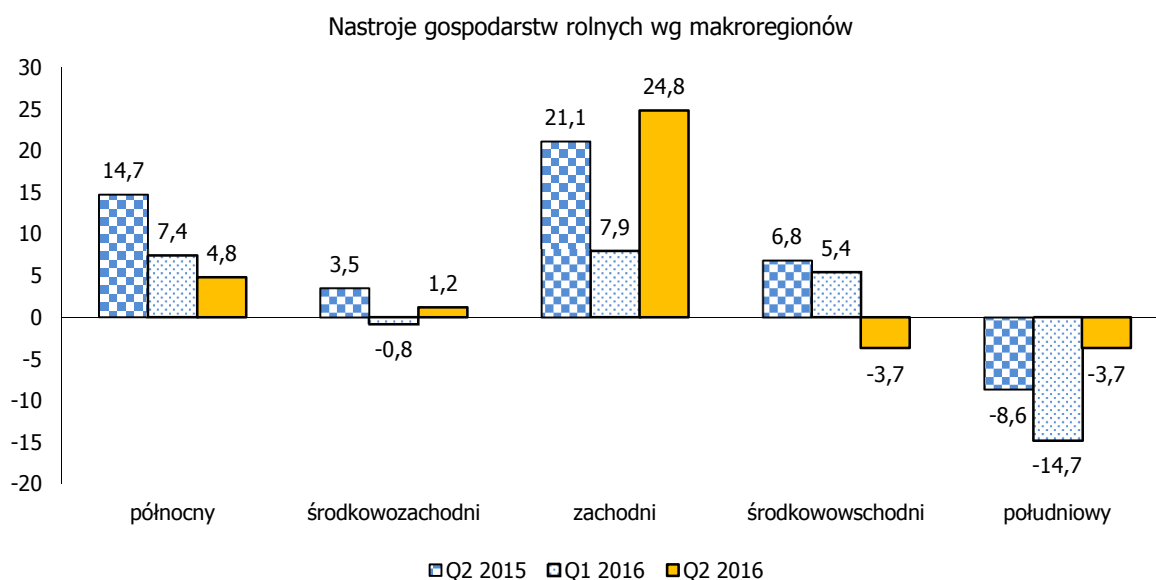
Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

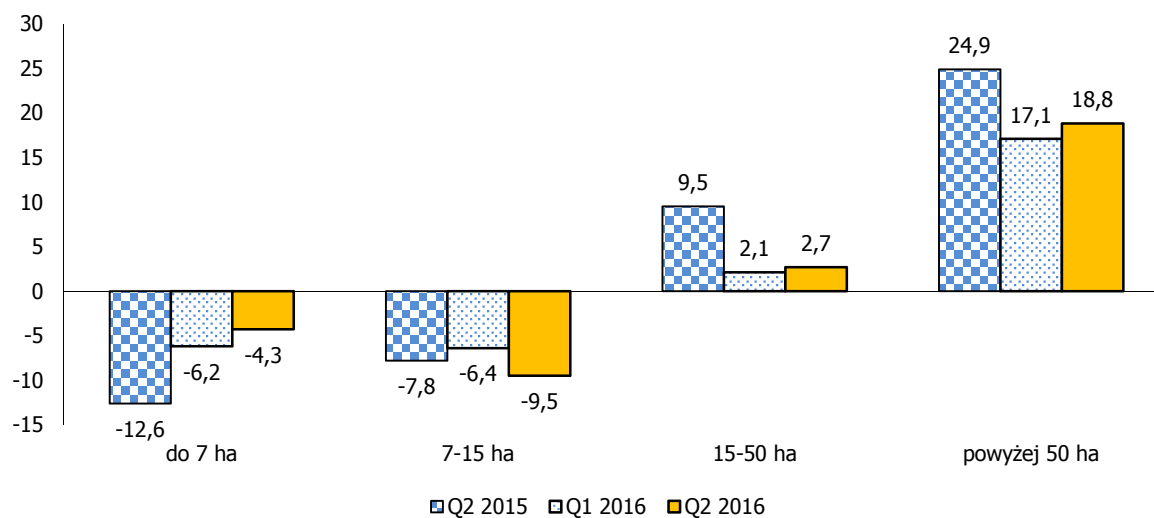
2. Nastroje gospodarstw rolnych

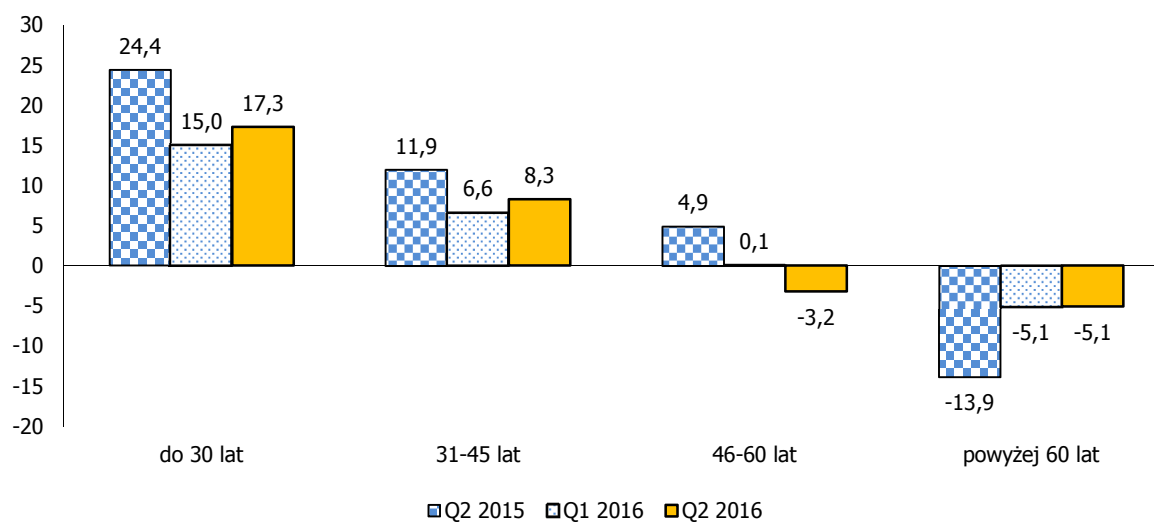
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
1. z ufnością	18,0	21,5	17,2	16,4	18,3	19,1
2. z obawą	69,3	65,5	67,8	69,2	67,1	64,8
3. ze strachem	12,7	13,0	15,0	14,4	14,6	16,1
saldo (1.-3.)	5,3	8,5	2,2	2,0	3,7	3,0
wskaznika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	-14,0	-10,0	-6,5	-10,8	-15,2	-3,5

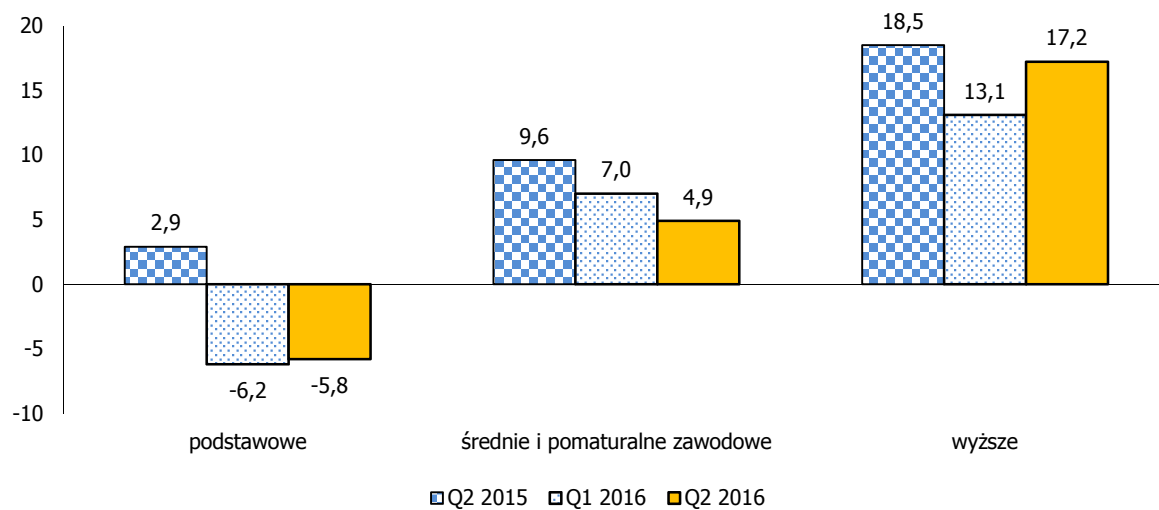
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

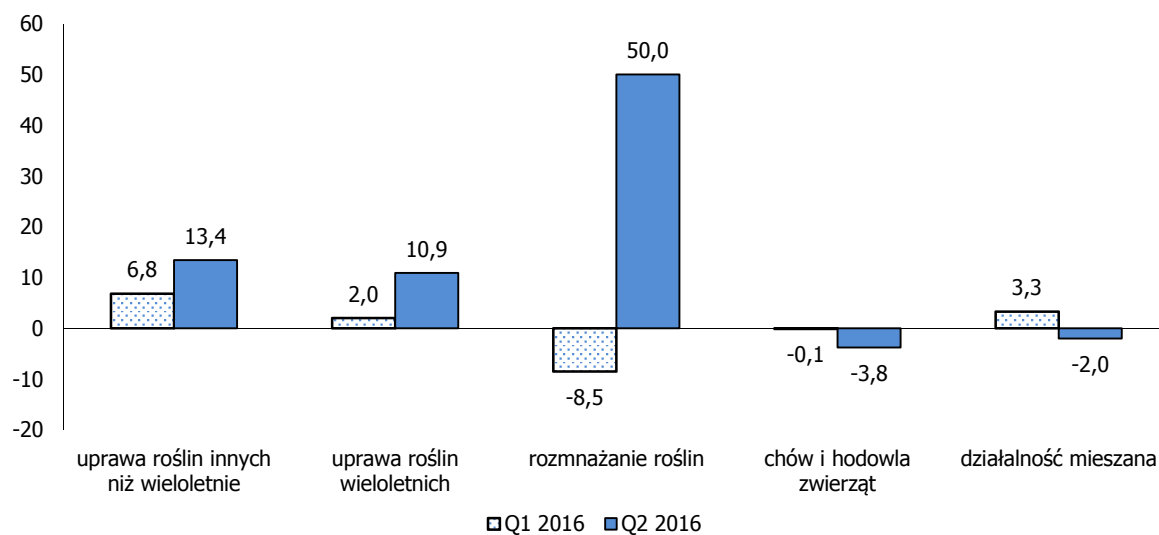
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

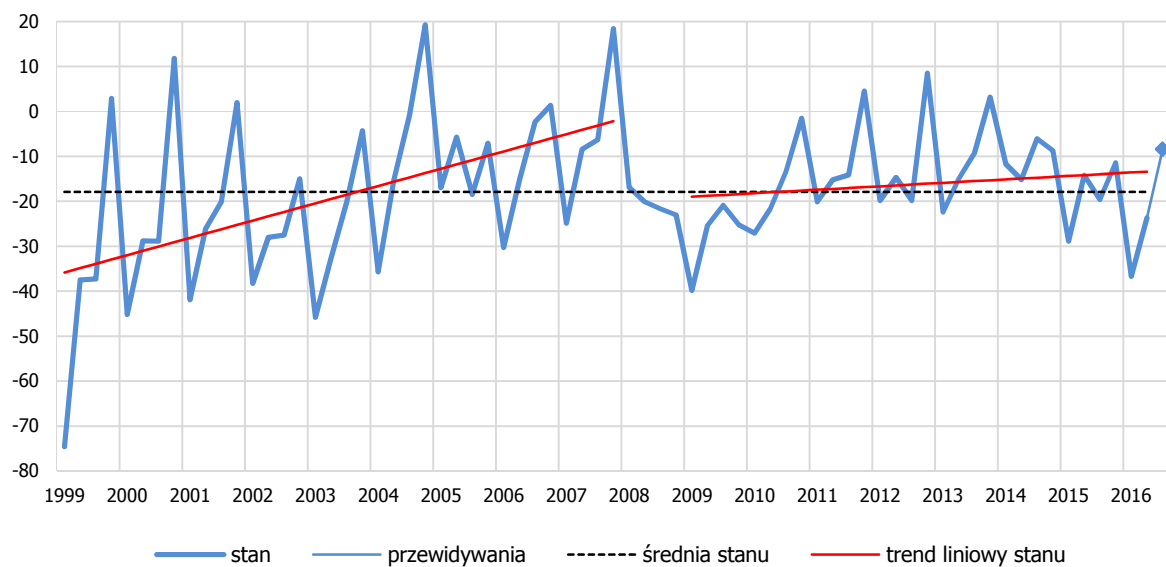
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

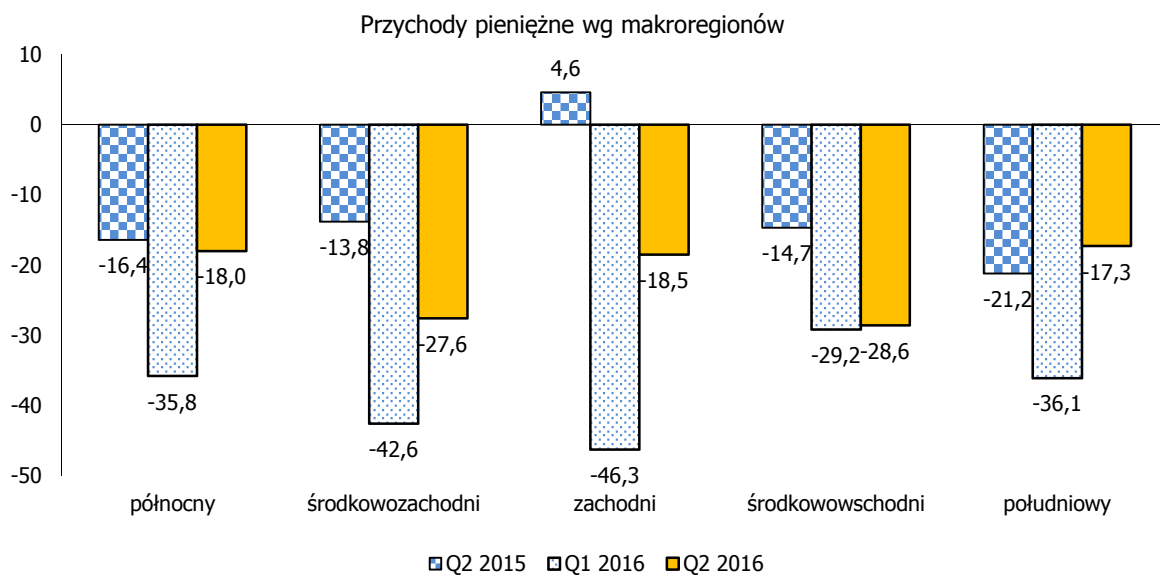
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

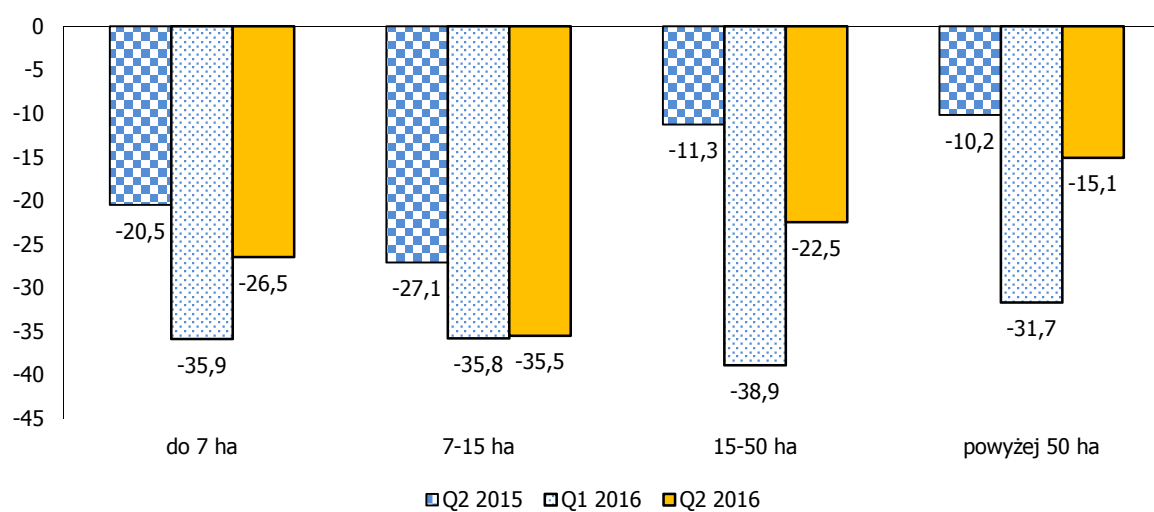
3. Przychody pieniężne

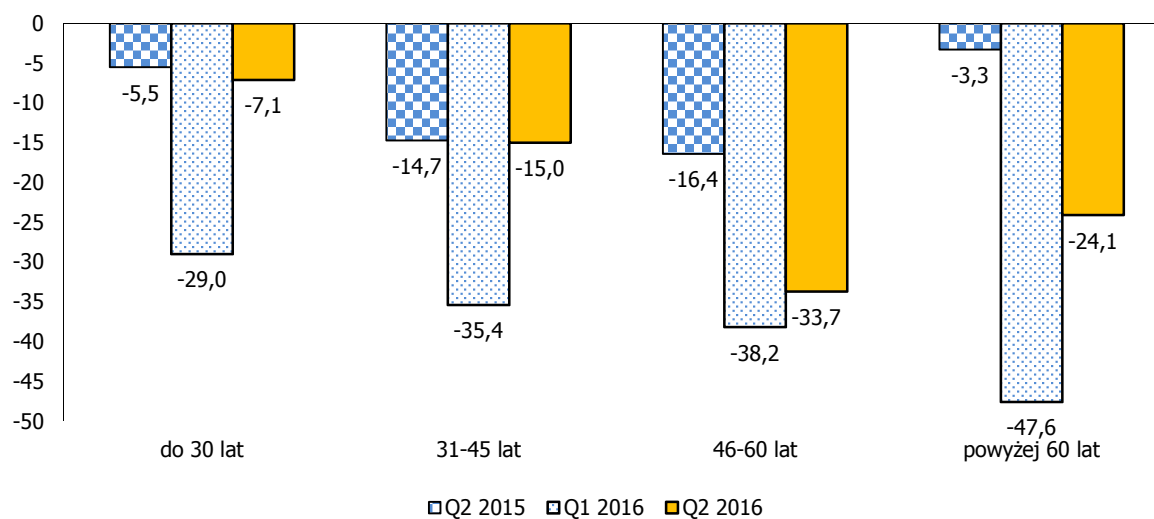
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	przewidywania
1. wzrosły	17,9	20,9	20,6	27,8	13,4	17,4	26,4
2. nie zmieniły się	35,3	43,9	39,2	33,0	36,6	41,5	38,8
3. zmalały	46,8	35,1	40,2	39,2	50,1	41,1	34,8
brak	7,8	7,6	8,2	5,0	9,5	8,0	5,8
saldo (1.-3.)	-28,9	-14,2	-19,6	-11,4	-36,7	-23,7	-8,4

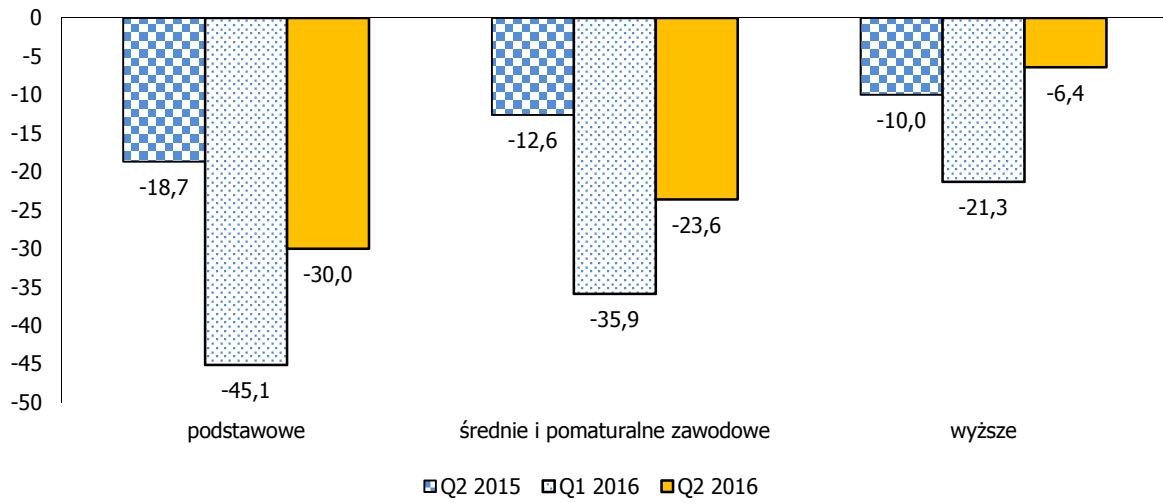
Przychody pieniężne wg powierzchni gospodarstw rolnych

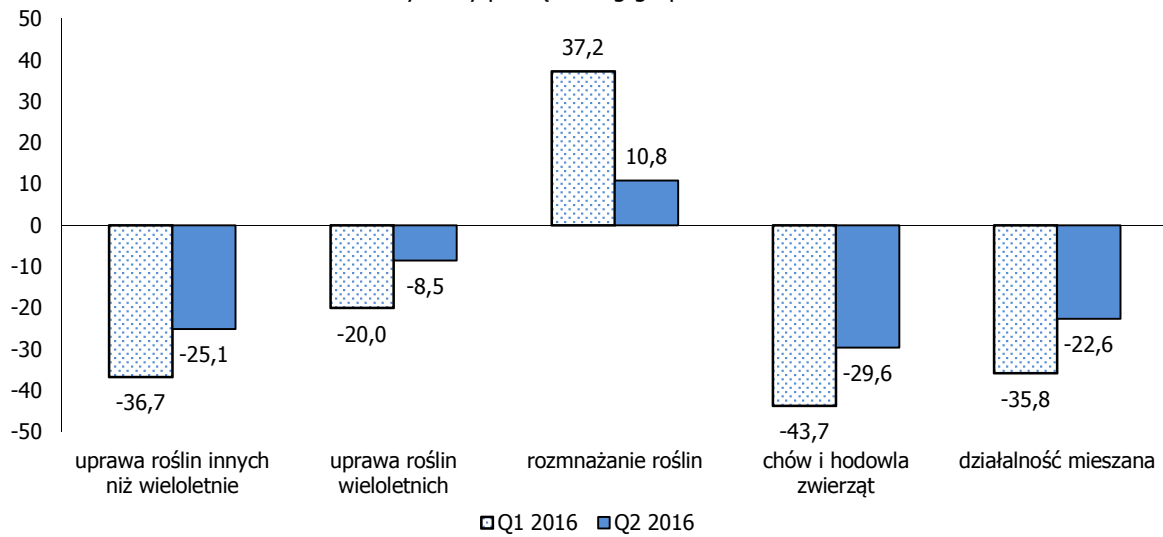
Przychody pieniężne wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

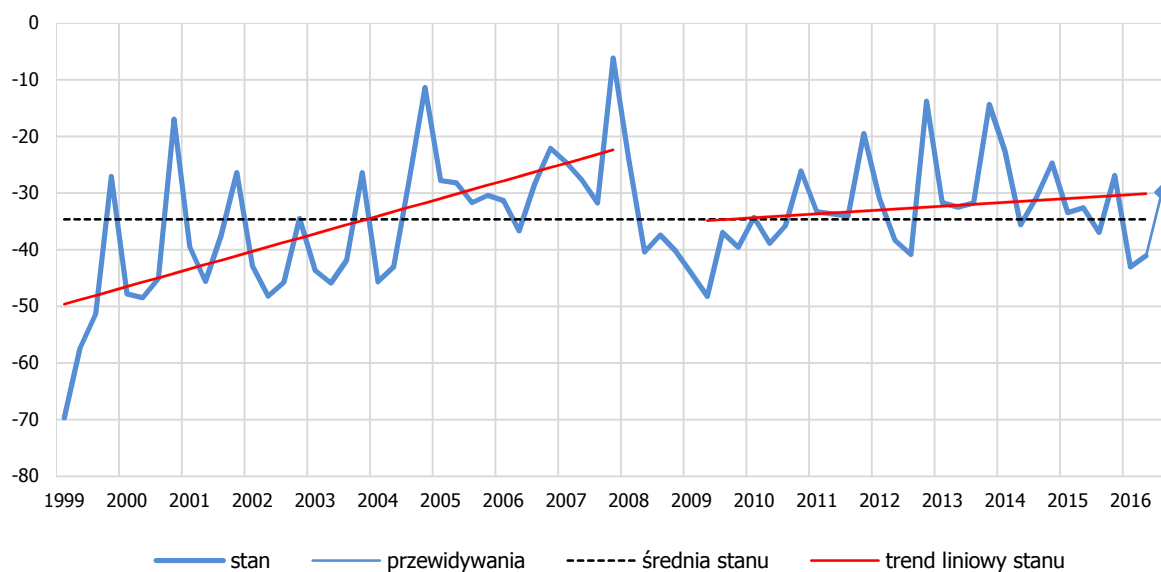
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

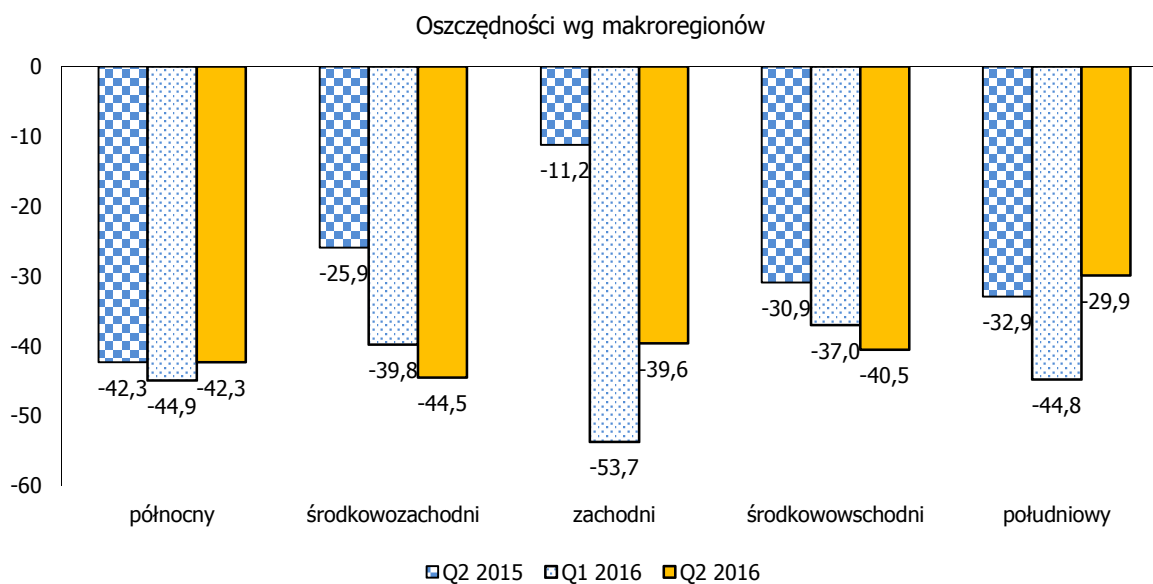
Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

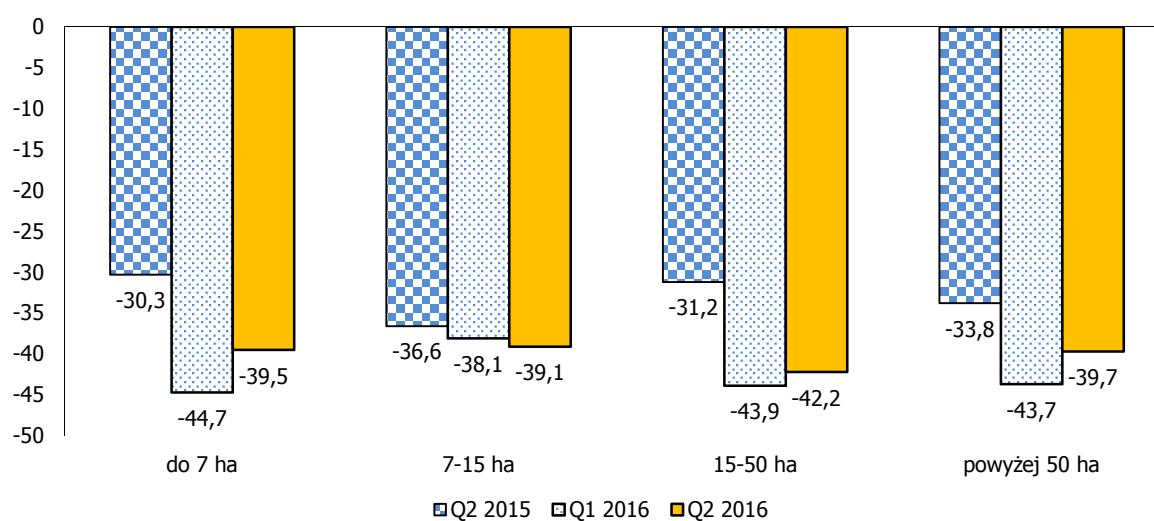
4. Oszczędności

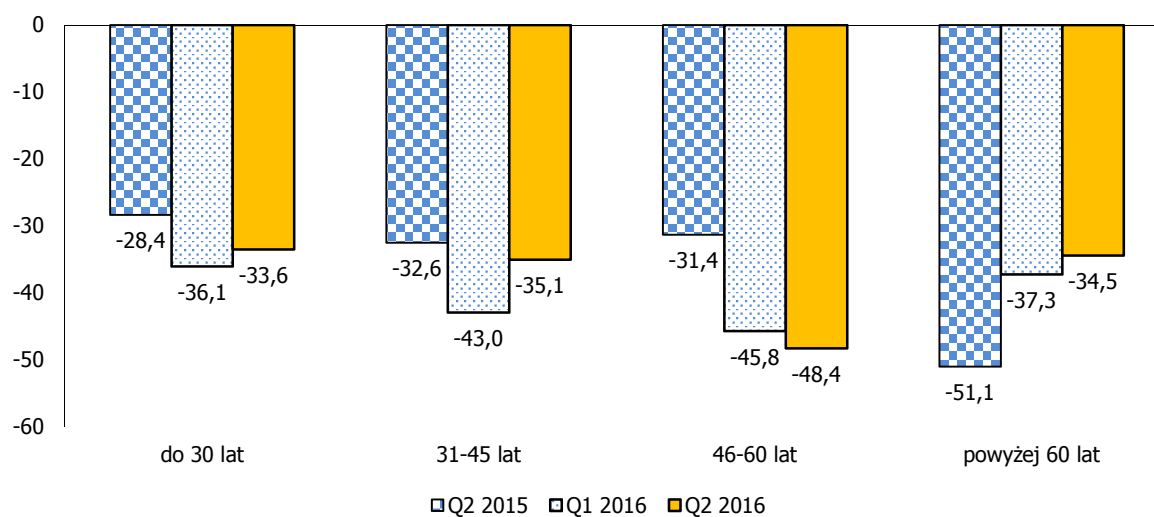
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	przewidywania
1. wzrosły	11,8	10,3	11,3	16,1	8,5	7,5	14,1
2. nie zmieniły się	43,0	46,8	40,4	40,9	39,9	43,9	41,9
3. zmalały	45,3	42,9	48,3	43,0	51,6	48,6	44,0
4. brak	20,6	17,6	20,6	19,6	19,3	19,8	20,2
saldo (1.-3.)	-33,5	-32,6	-37,0	-26,9	-43,1	-41,1	-29,9

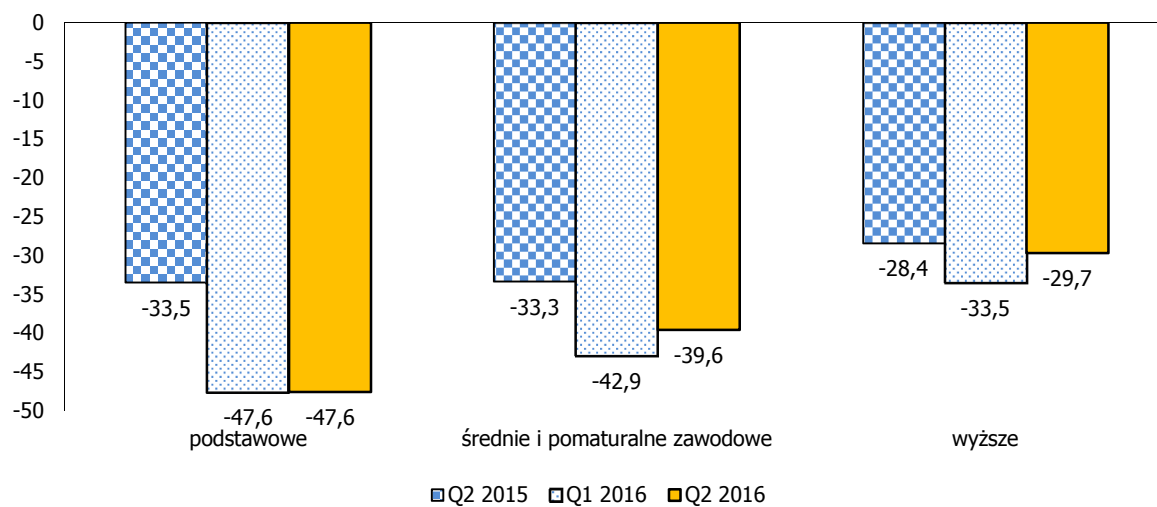
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

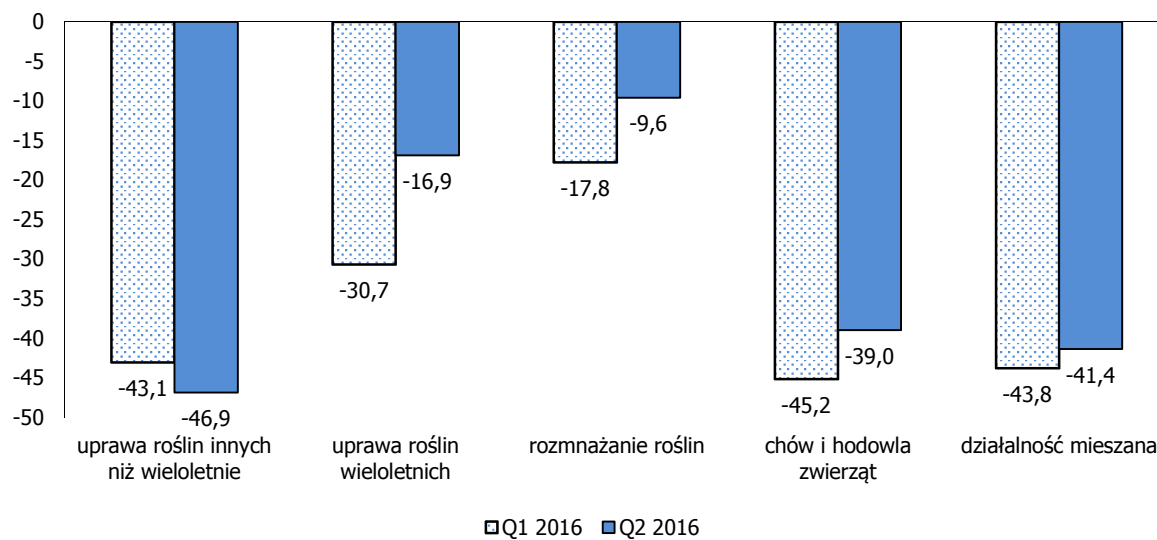
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

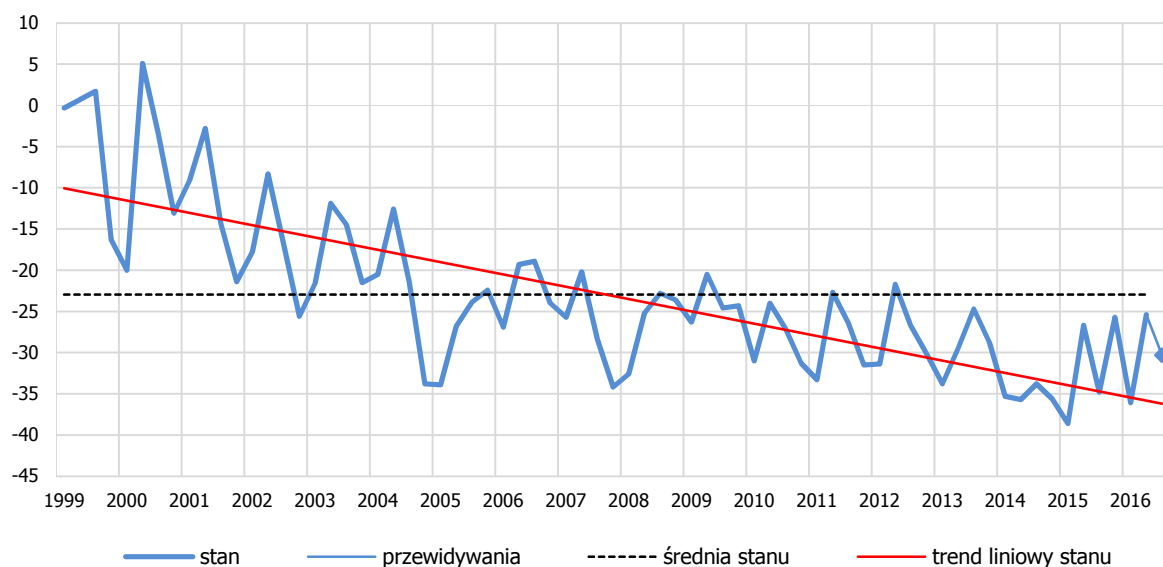
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

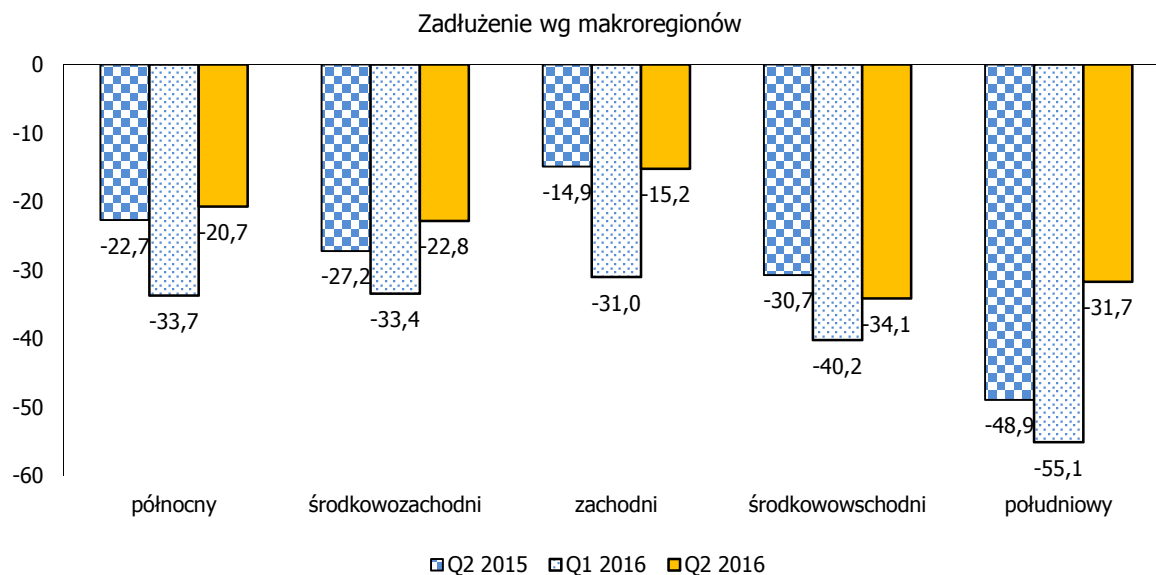
Oszczędności wg grup PKD 2007

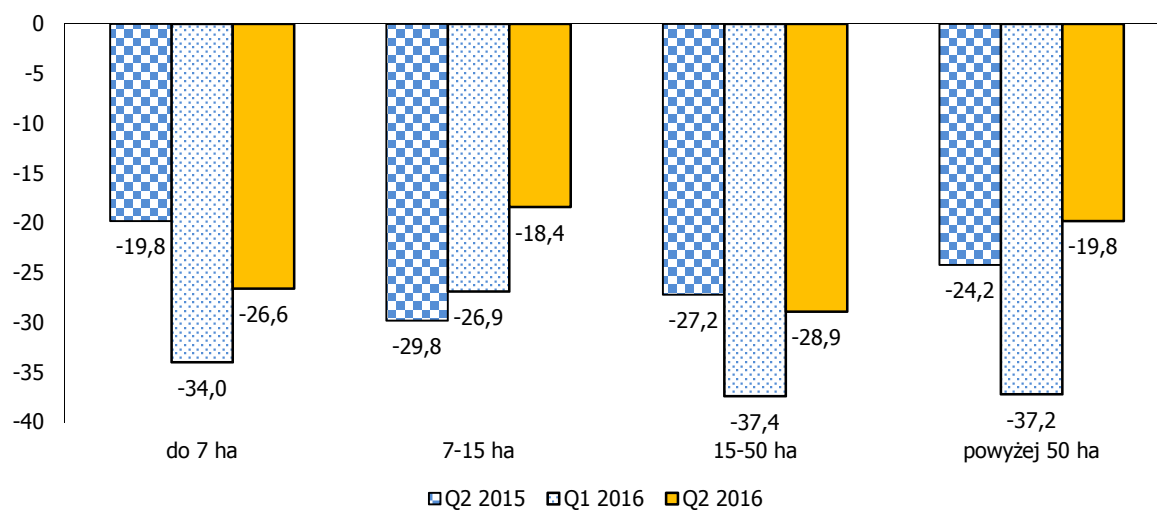
5. Zadłużenie

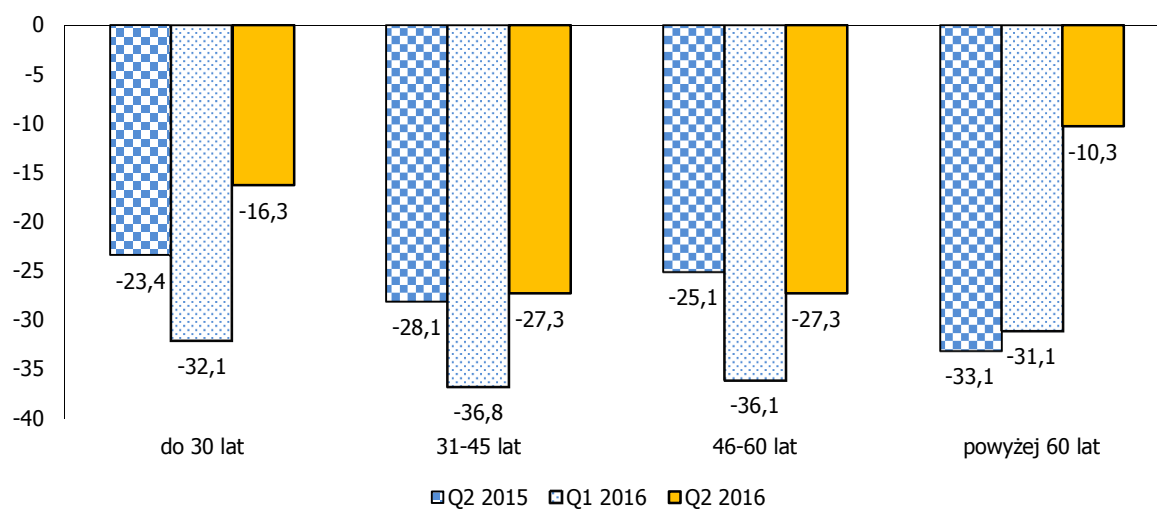
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	przewidywania
1. wzrosło	11,4	13,0	12,4	15,2	12,8	14,6	15,2
2. nie zmieniło się	38,6	47,4	40,4	43,9	38,3	45,4	39,3
3. zmalało	50,0	39,7	47,2	40,9	48,9	40,0	45,5
4. brak	30,2	32,9	31,3	30,6	32,0	34,8	33,9
saldo (1.-3.)	-38,6	-26,7	-34,8	-25,7	-36,1	-25,4	-30,3

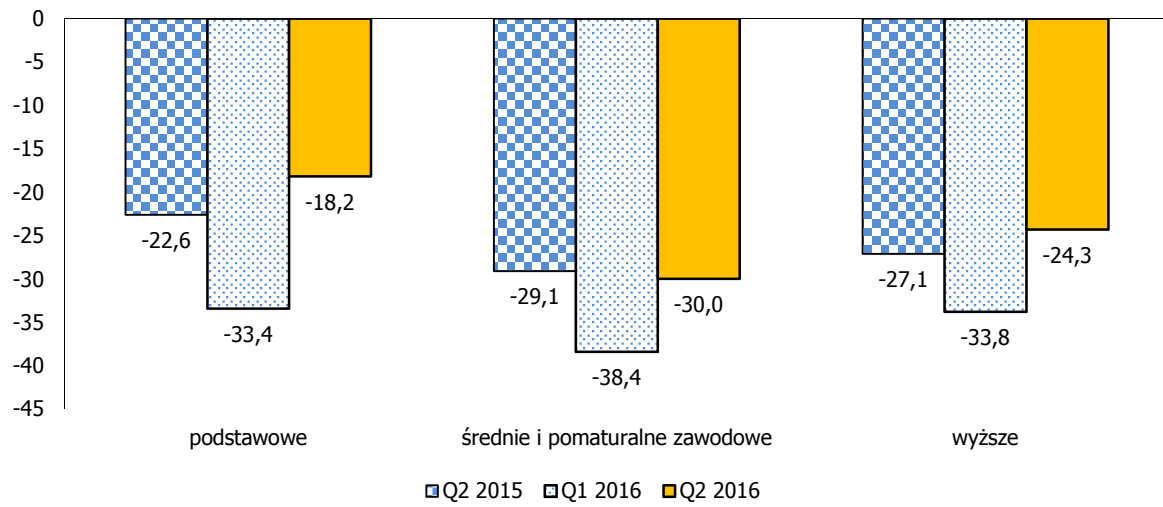
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

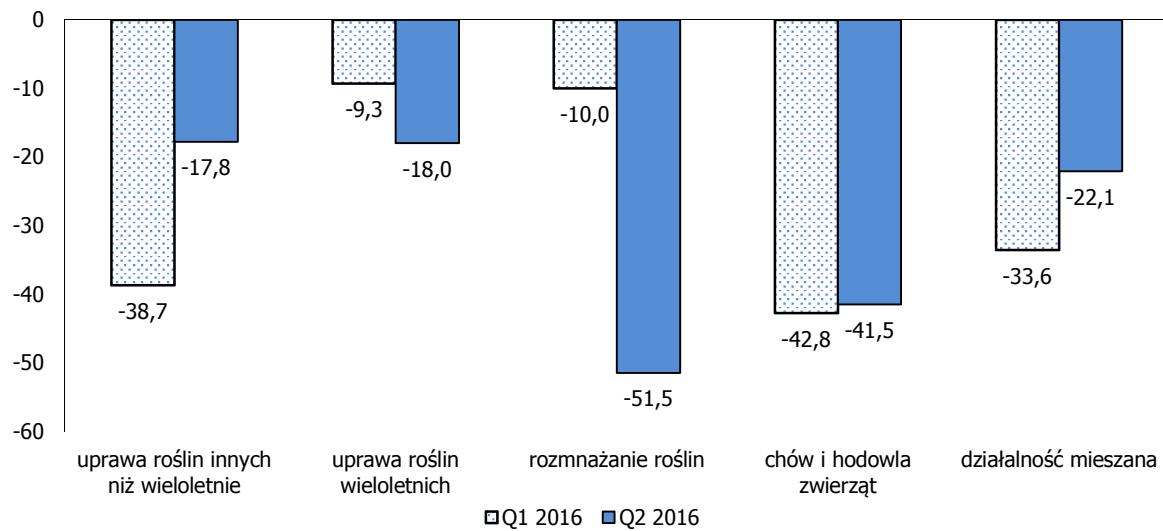
Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

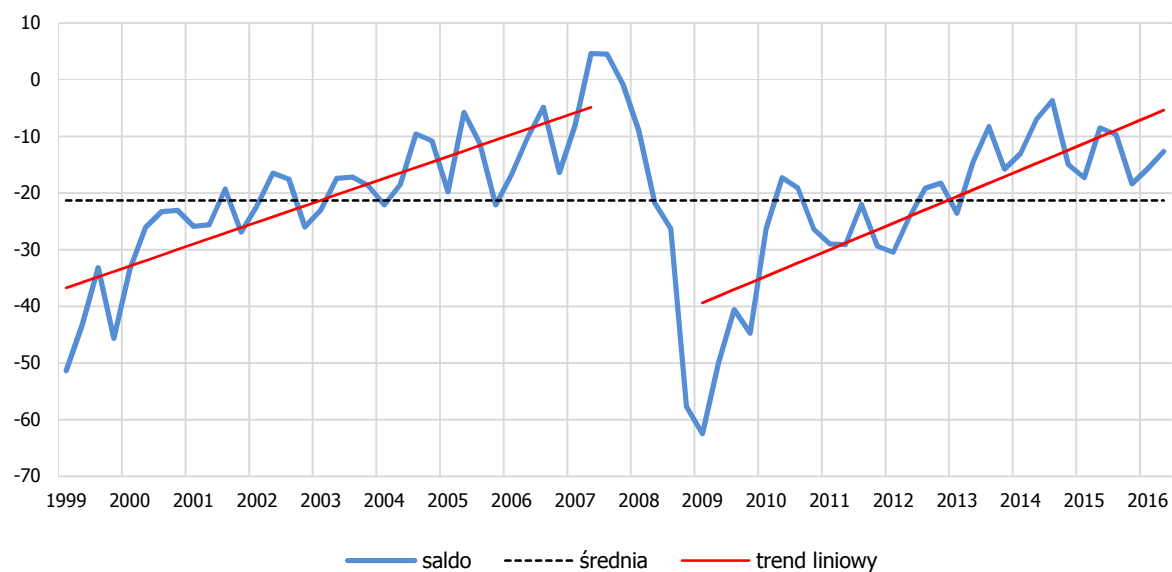
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zadłużenie wg grup PKD 2007

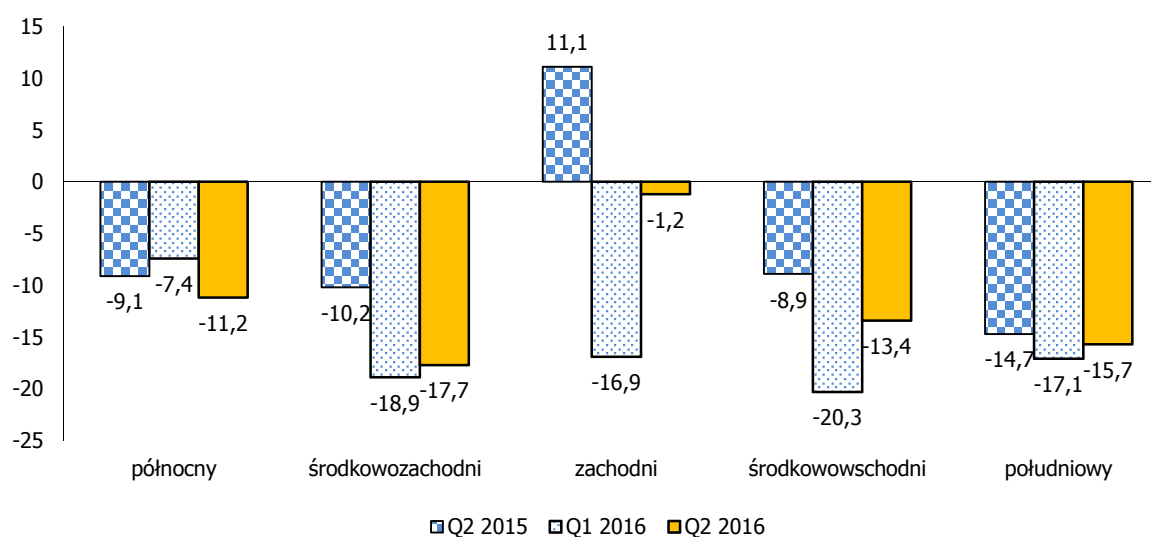

6. Zakupy nawozów mineralnych

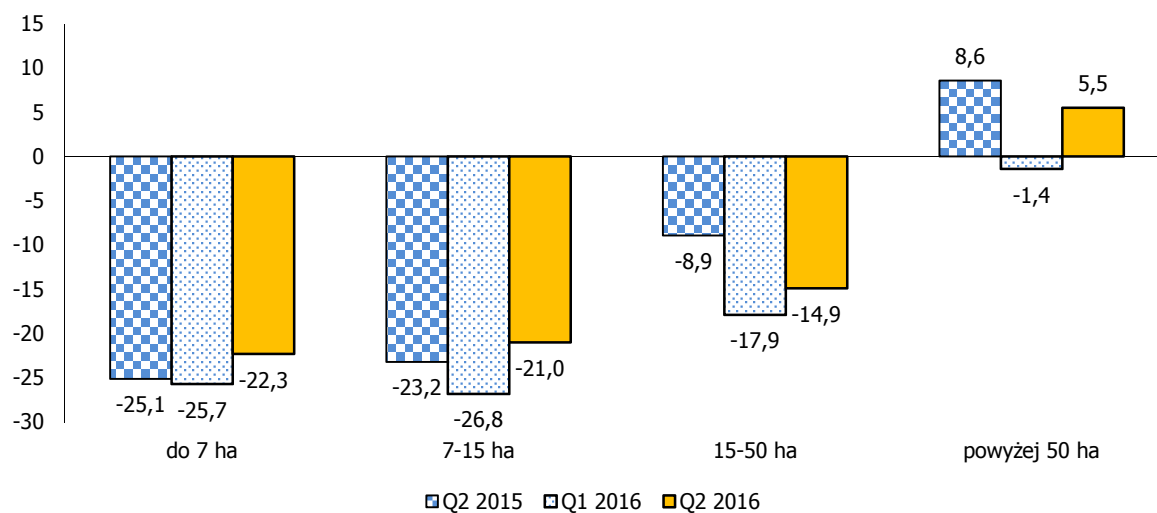

	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
1. wzrosły	11,4	14,2	13,6	11,7	12,0	14,5
2. nie zmieniły się	60,0	63,1	63,0	58,2	60,4	58,3
3. zmalały	28,7	22,7	23,3	30,1	27,7	27,2
4. nie dokonano	12,1	4,5	4,6	8,9	11,2	4,0
saldo (1.-3.)	-17,3	-8,5	-9,7	-18,4	-15,7	-12,7

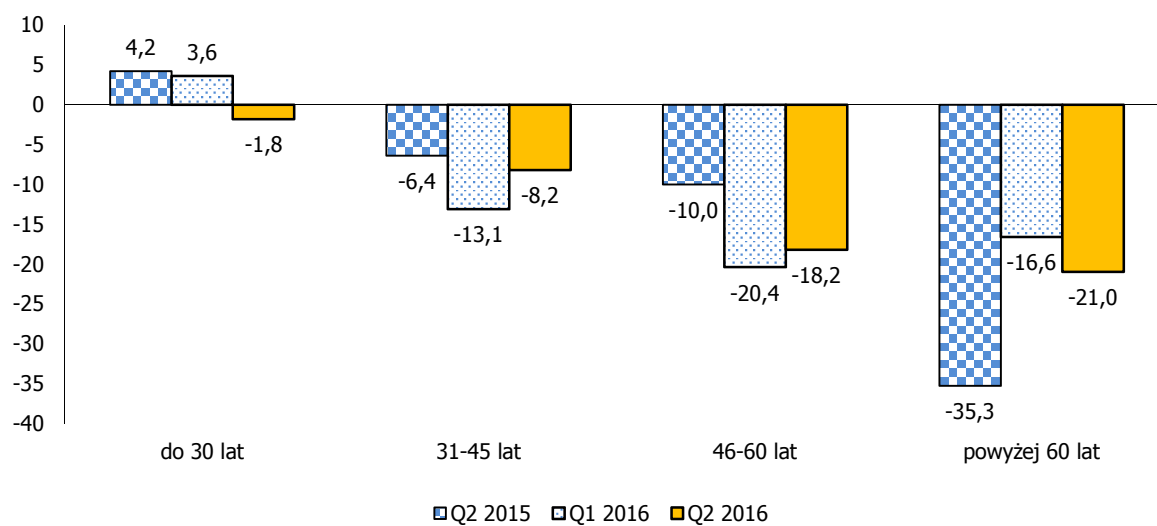
Zakupy nawozów wg makroregionów

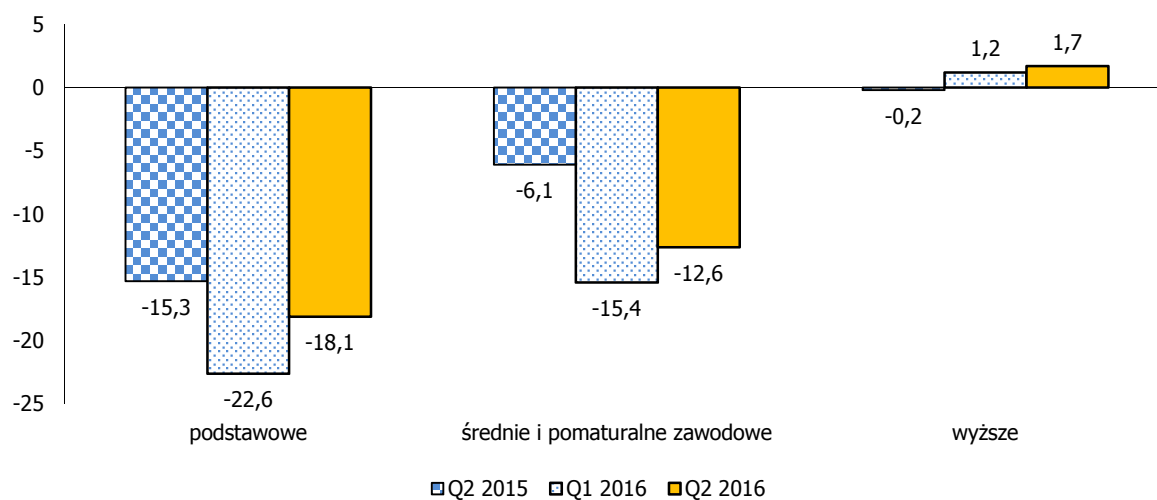
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

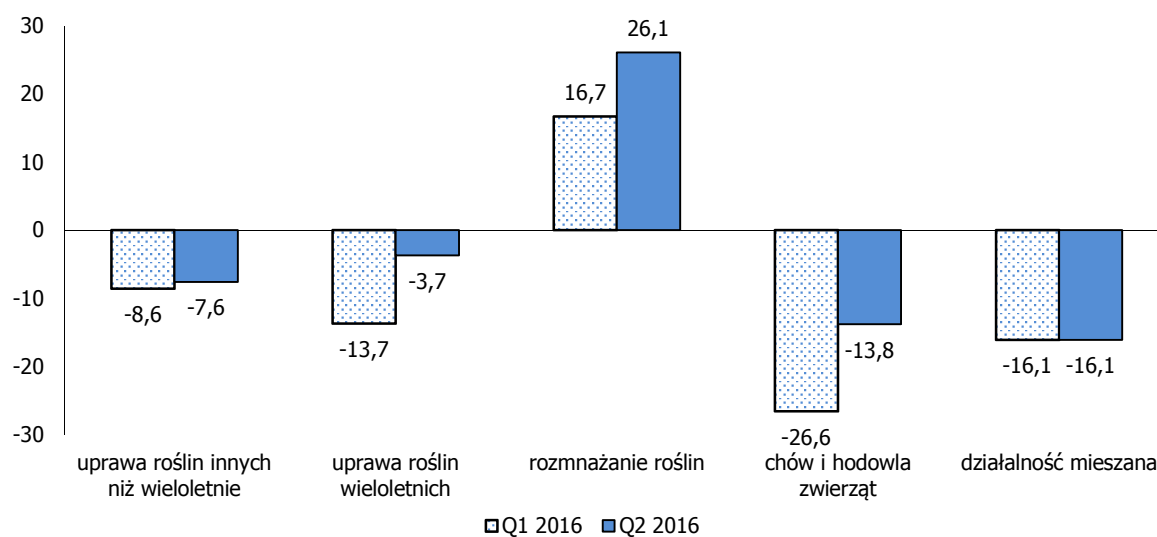
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

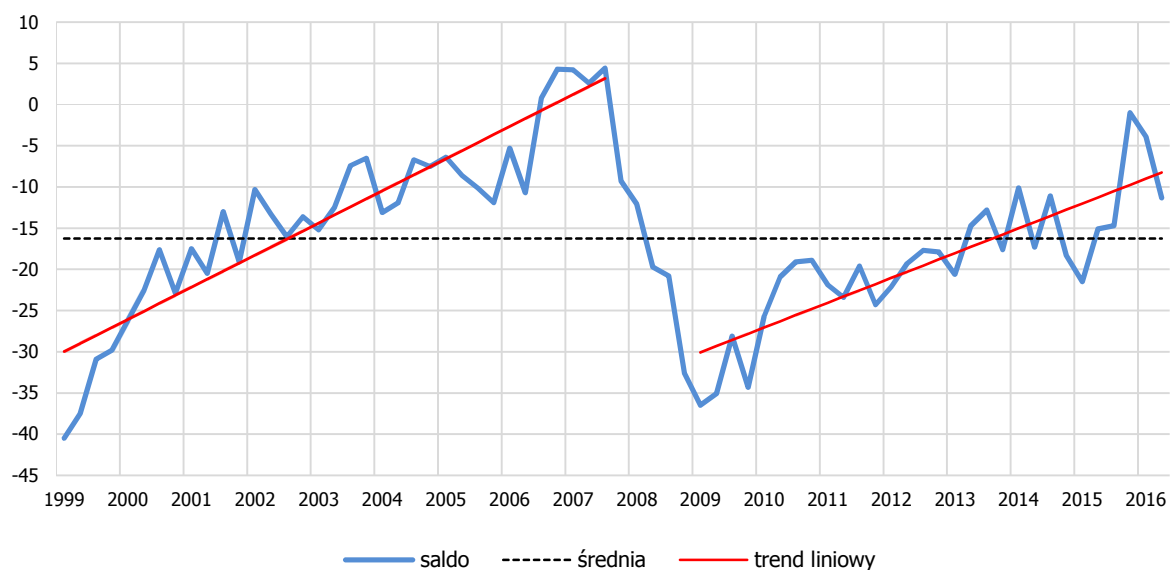
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

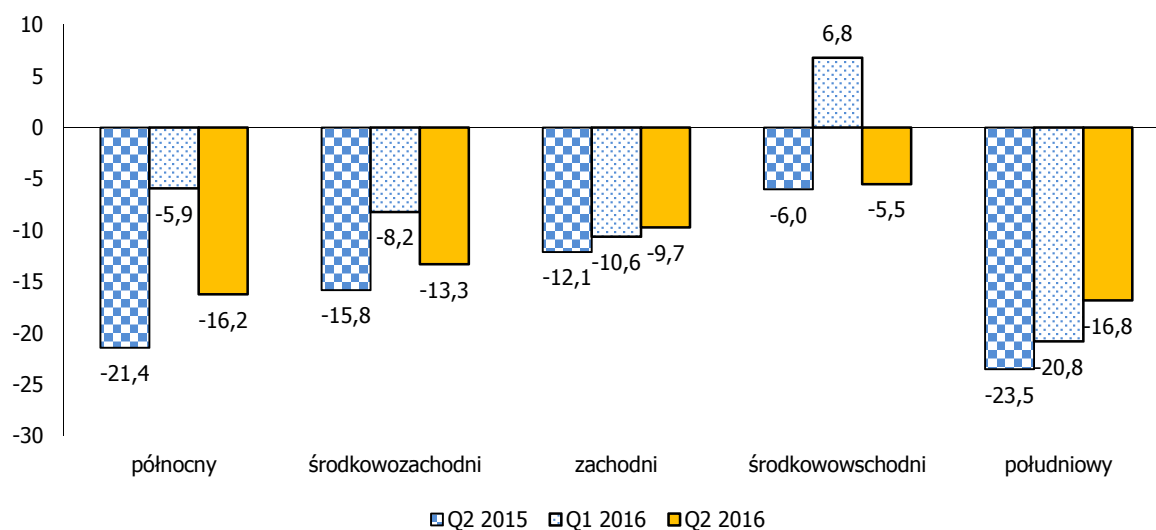

7. Zakupy pasz treściwych

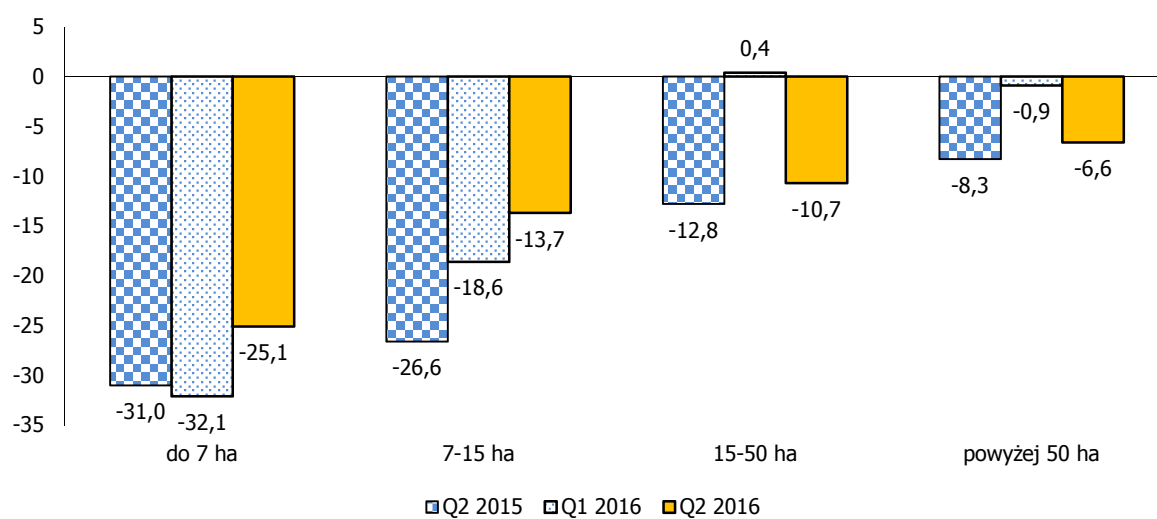

	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
1. wzrosły	9,5	11,1	12,6	22,9	18,9	14,9
2. nie zmieniły się	59,6	62,7	60,1	53,2	58,3	58,9
3. zmalały	31,0	26,2	27,3	23,9	22,8	26,2
4. nie dokonano	29,6	29,2	29,1	31,0	30,8	27,4
saldo (1.-3.)	-21,5	-15,1	-14,7	-1,0	-3,9	-11,3

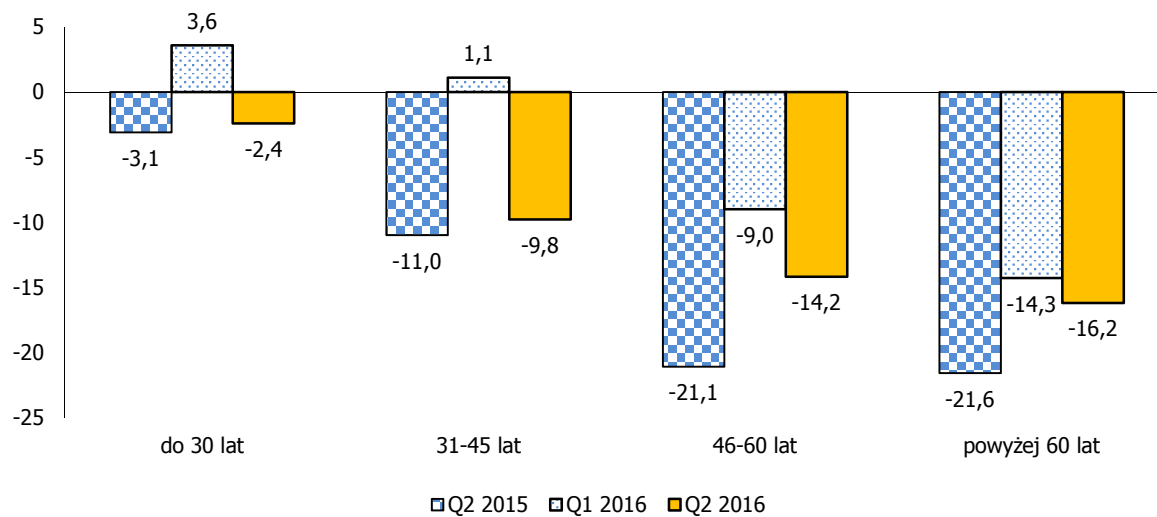
Zakupy pasz wg makroregionów

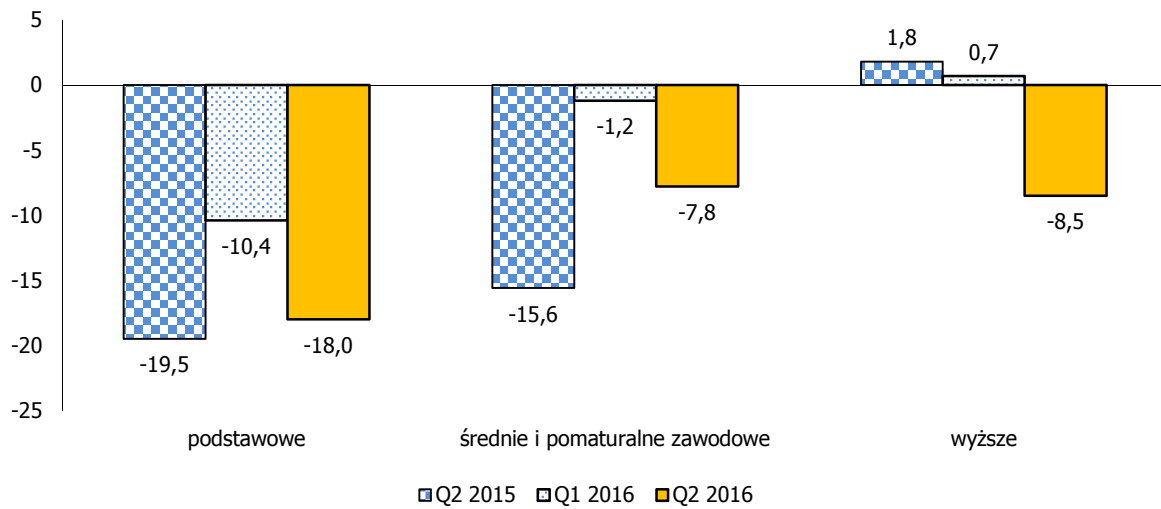
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

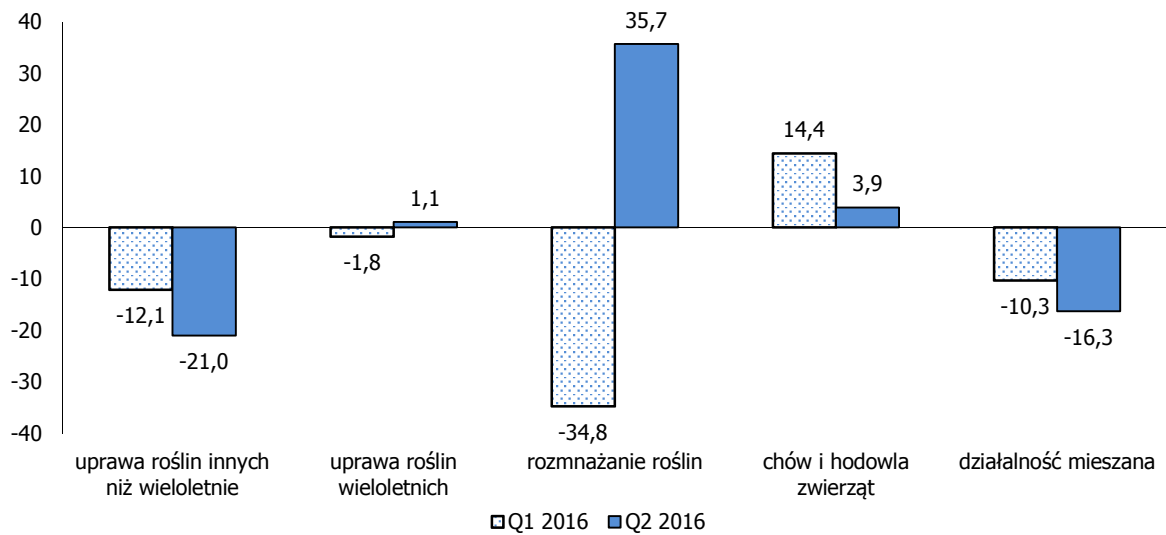
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

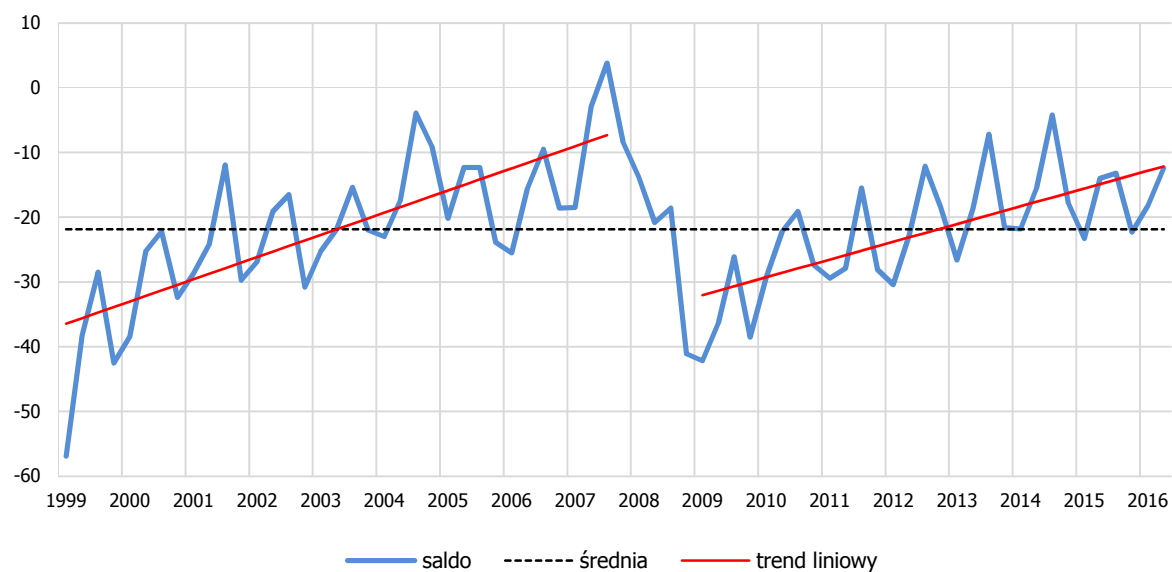
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

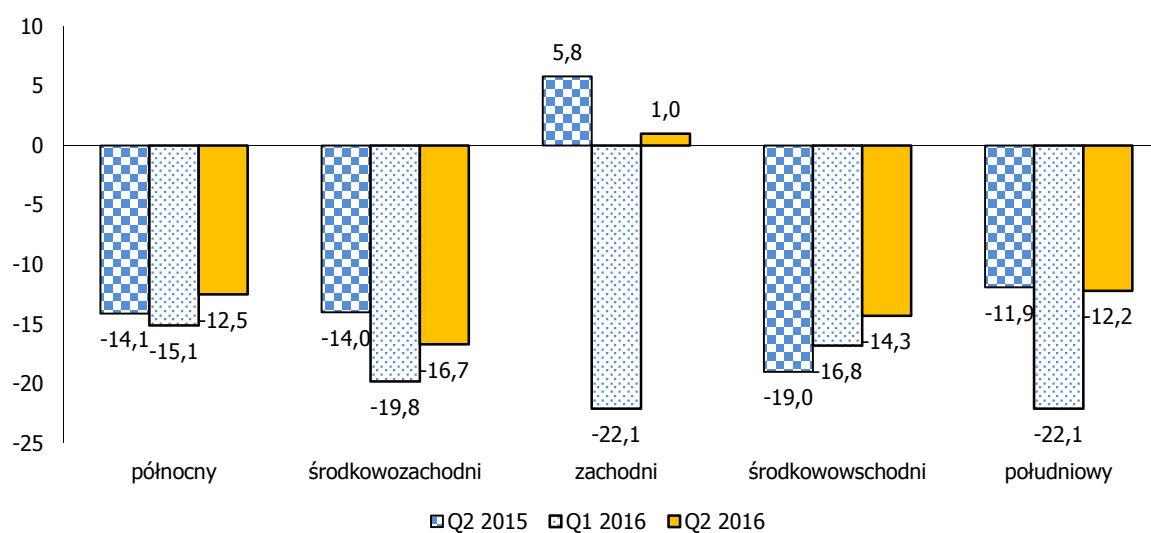

8. Zakupy środków ochrony roślin

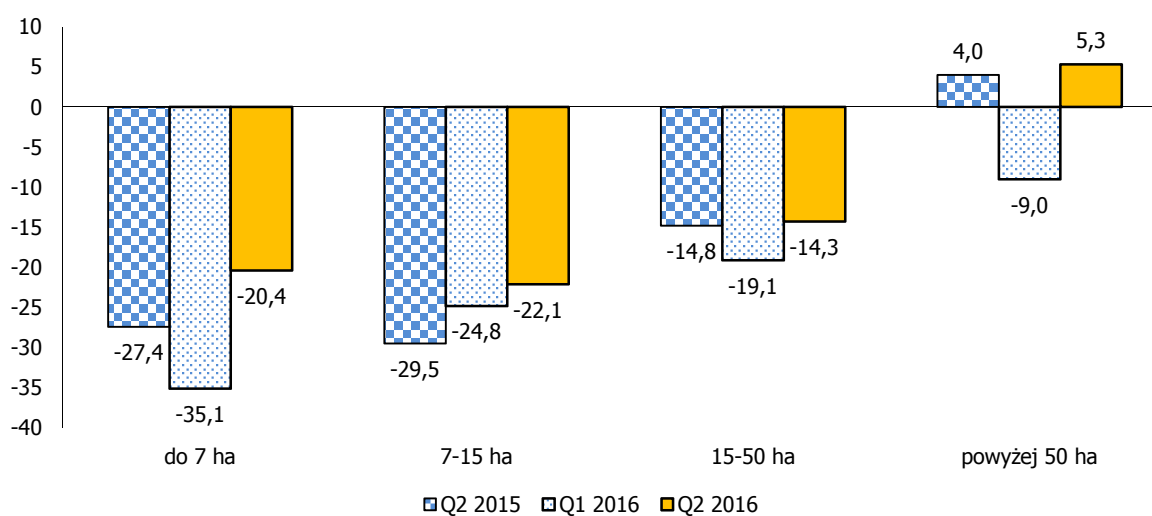

	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
1. wzrosły	9,1	11,5	14,1	9,7	10,6	12,9
2. nie zmieniły się	58,5	63,1	58,6	58,3	60,6	61,8
3. zmalały	32,4	25,5	27,3	32,0	28,8	25,3
4. nie dokonano	17,3	6,6	4,7	12,2	17,1	5,9
saldo (1.-3.)	-23,3	-14,0	-13,2	-22,3	-18,2	-12,4

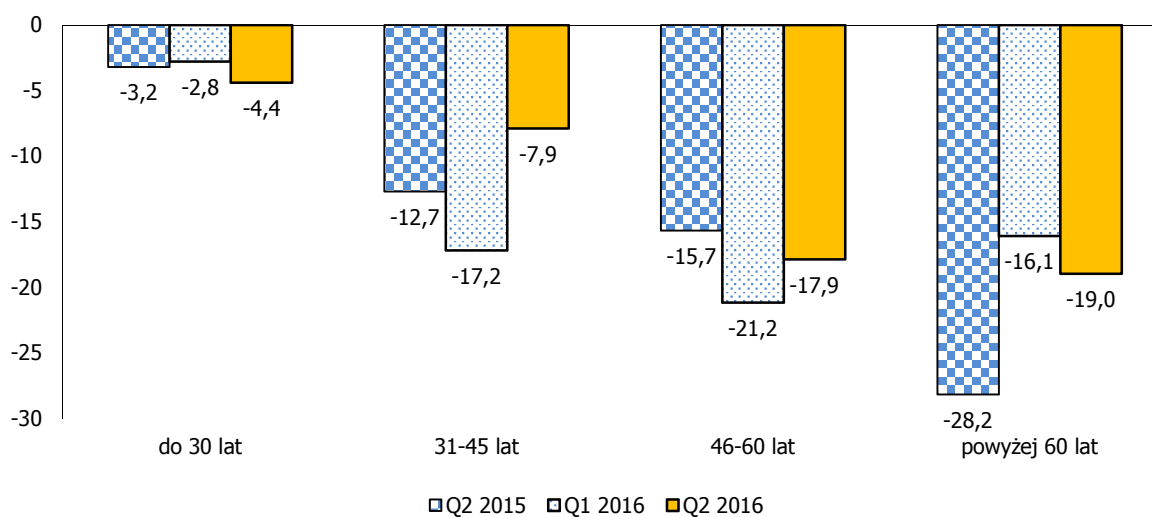
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

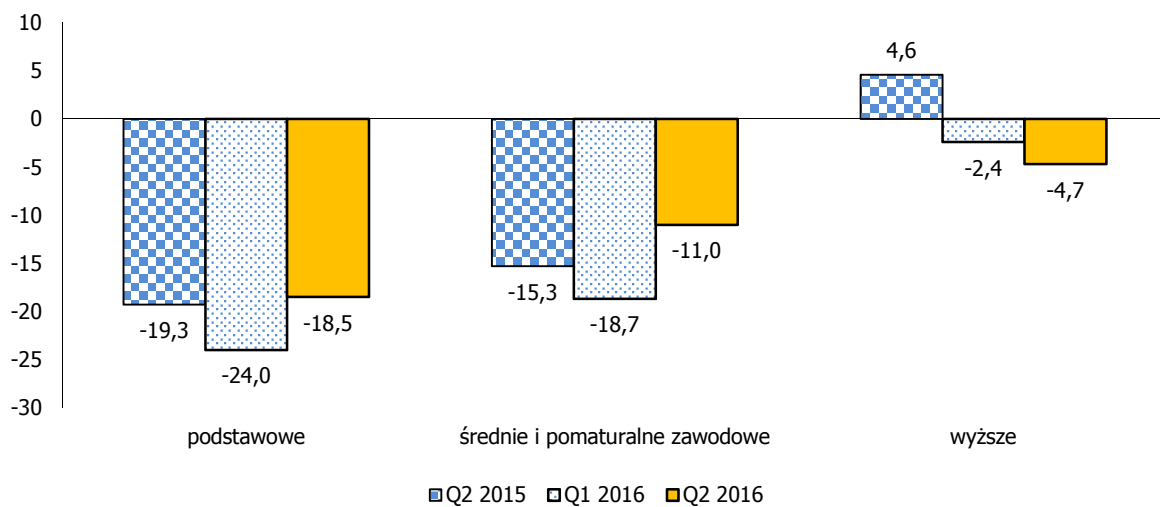
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

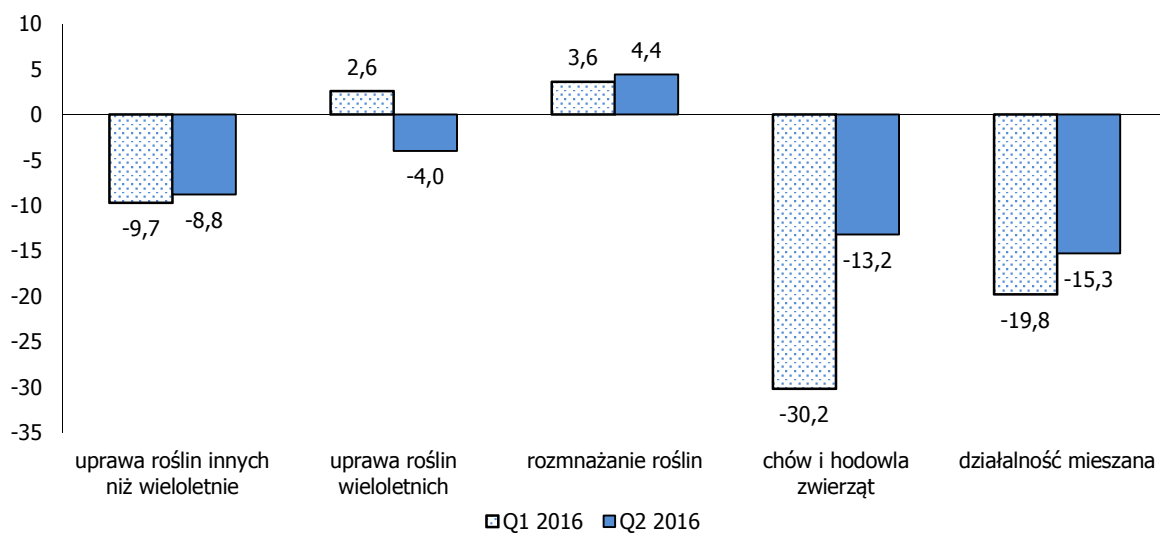
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

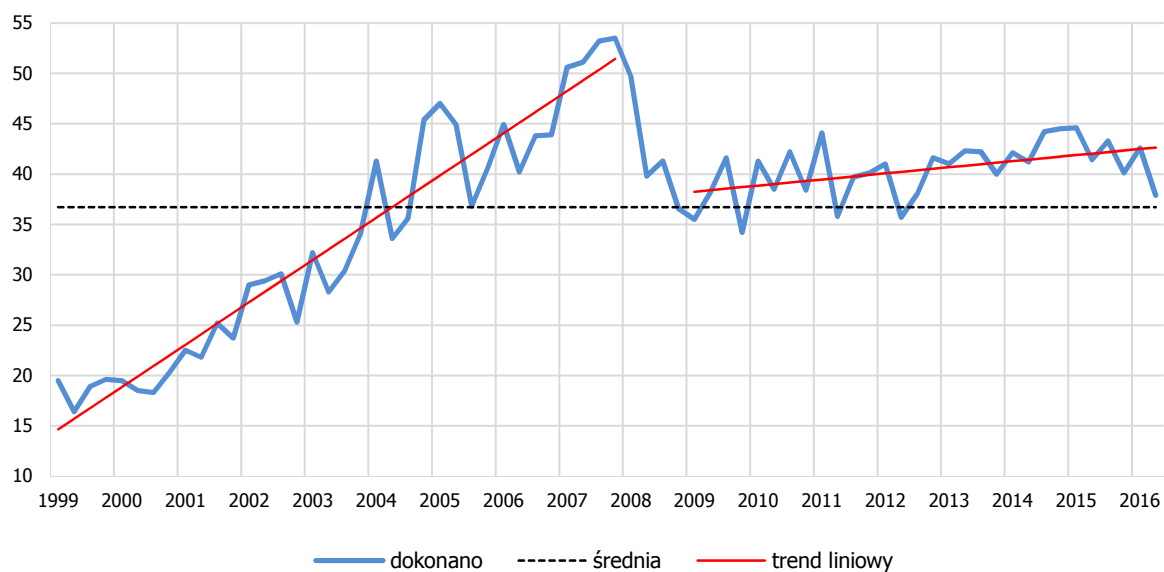
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

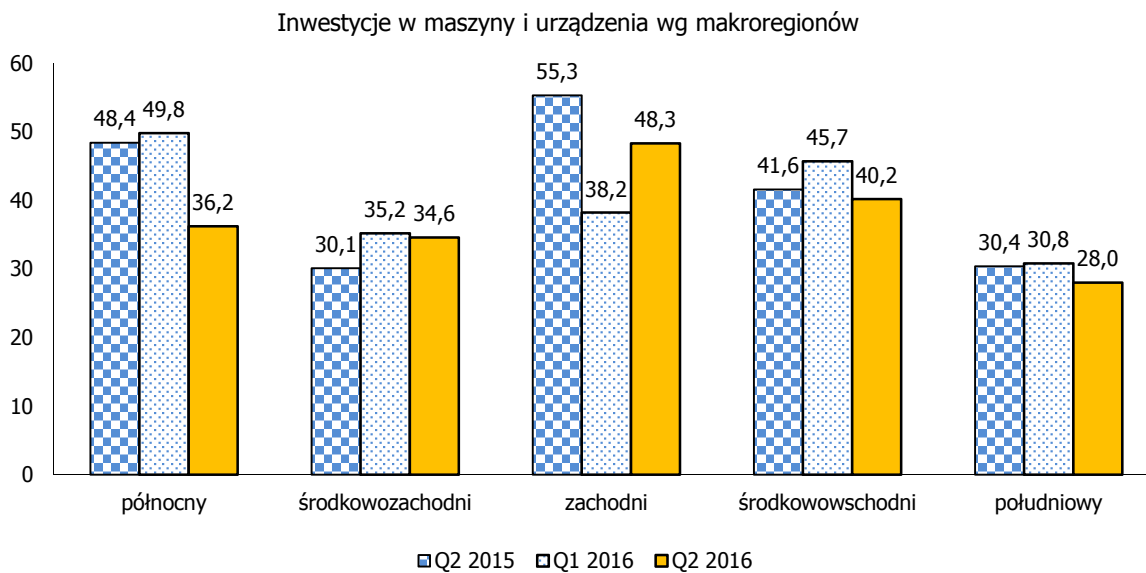
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

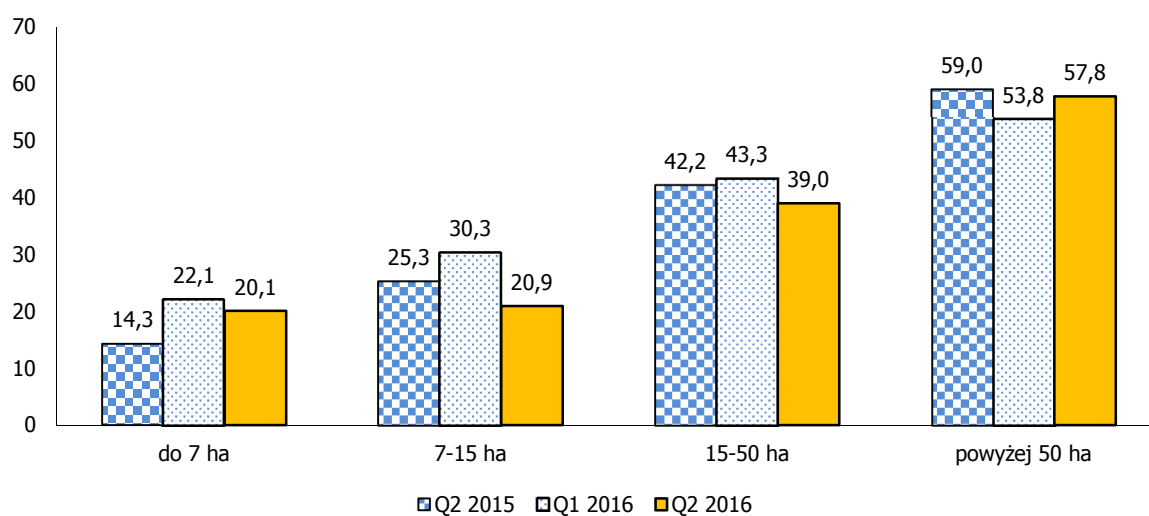
9. Inwestycje w maszyny i urządzenia

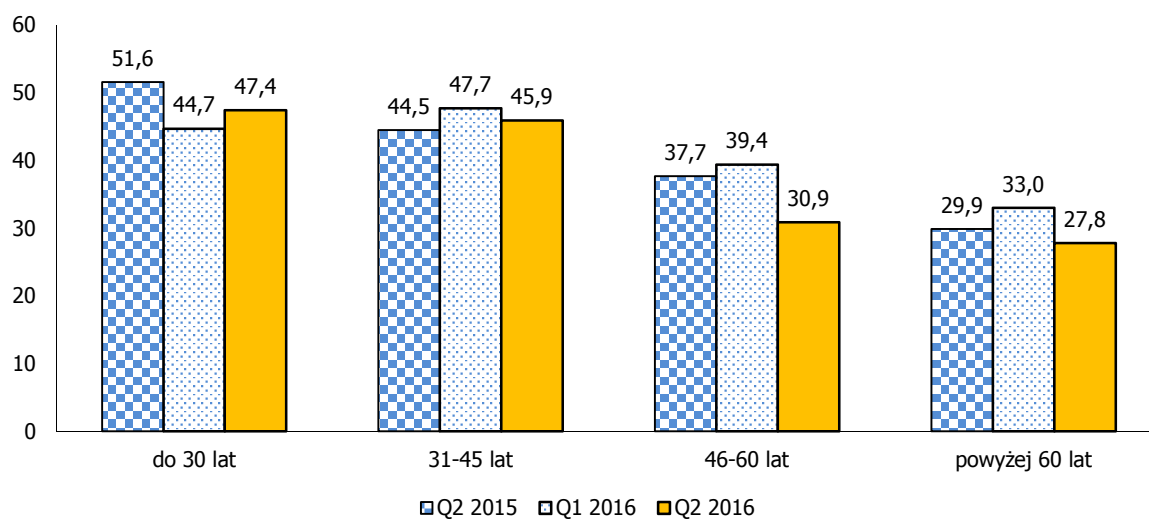
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
dokonano	44,6	41,4	43,3	40,1	42,6	37,9
nie dokonano	55,4	58,6	56,7	59,9	57,4	62,1

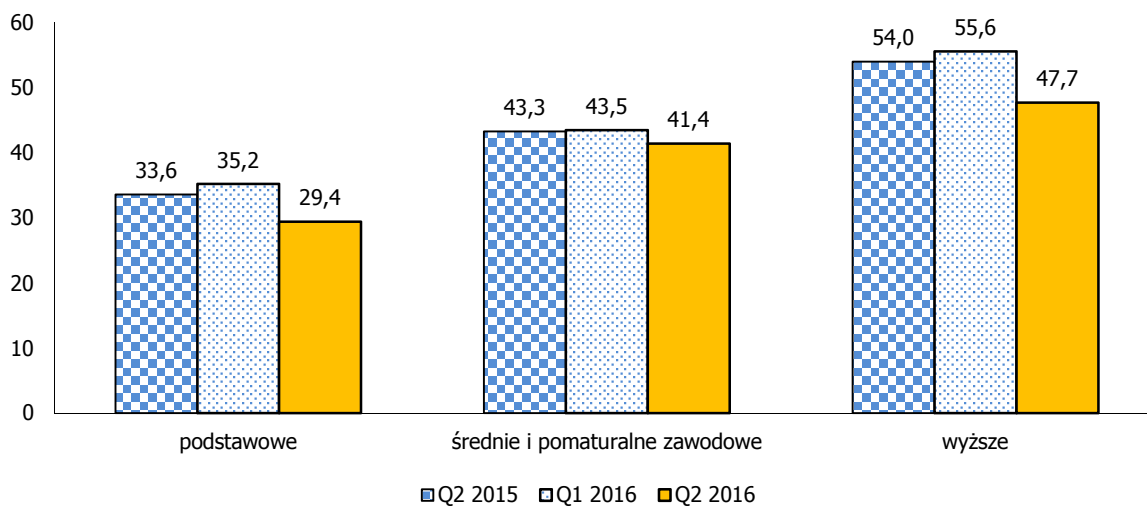
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

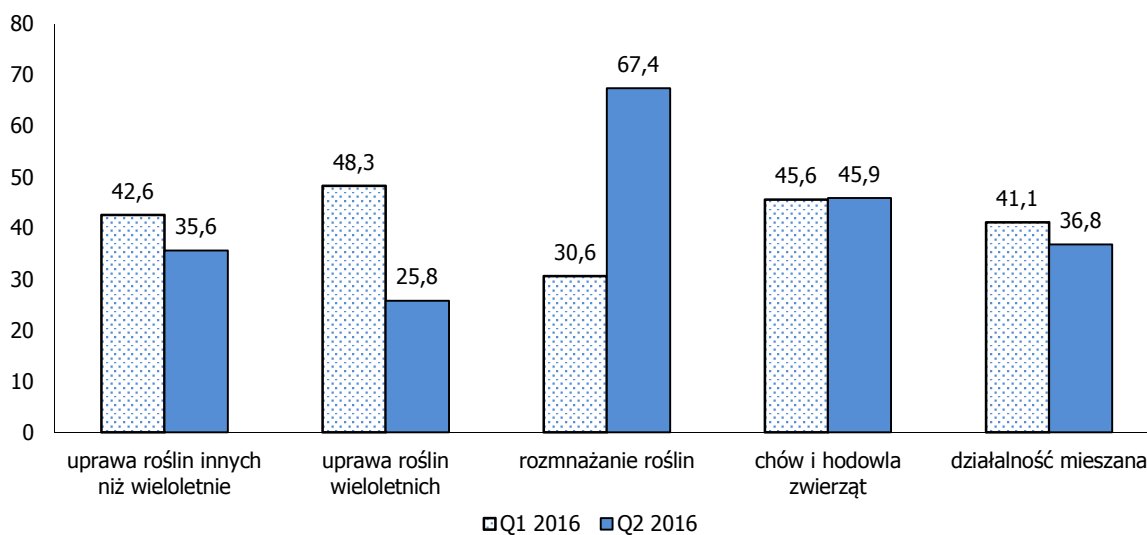
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

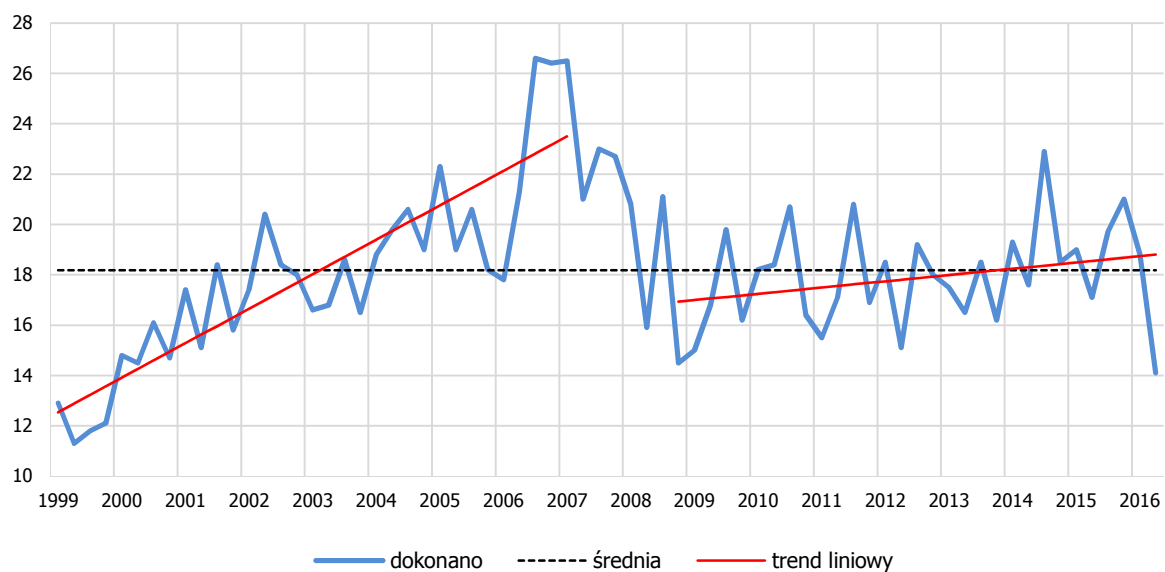
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

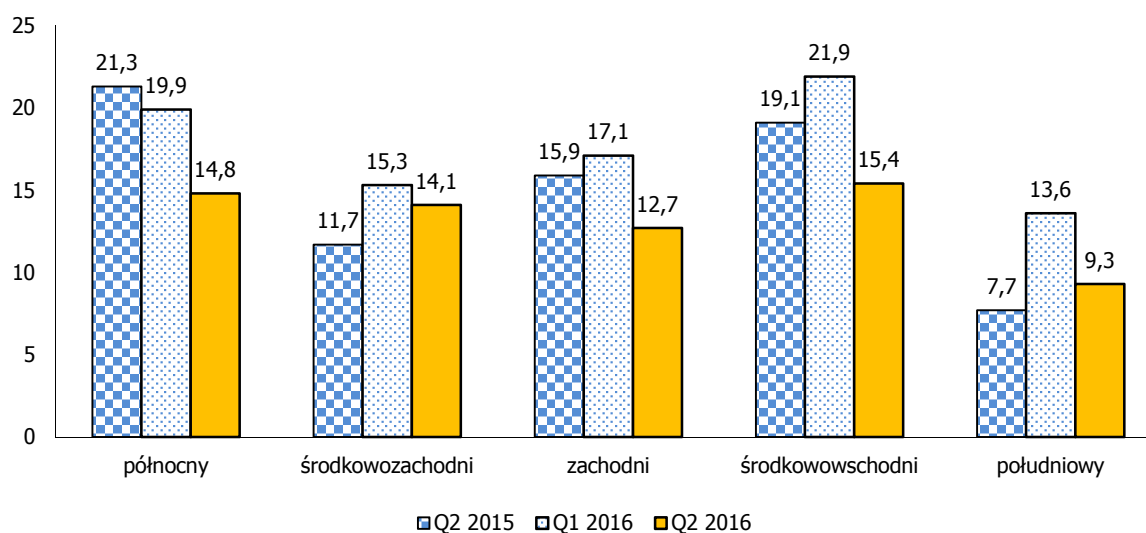

10. Inwestycje w budynki i budowle

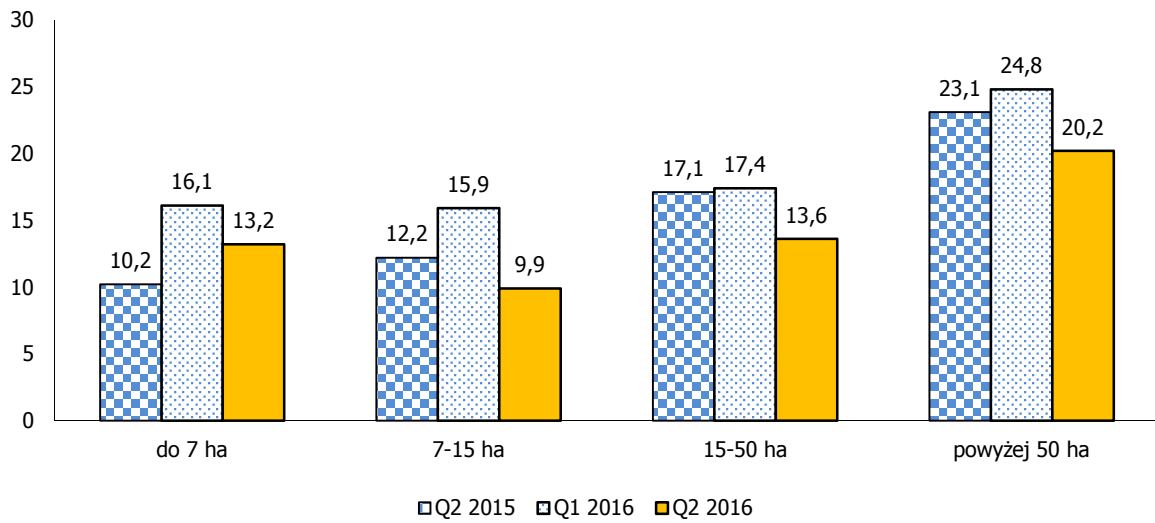

	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
dokonano	19,0	17,1	19,7	21,0	18,8	14,1
nie dokonano	81,0	82,9	80,3	79,0	81,2	85,9

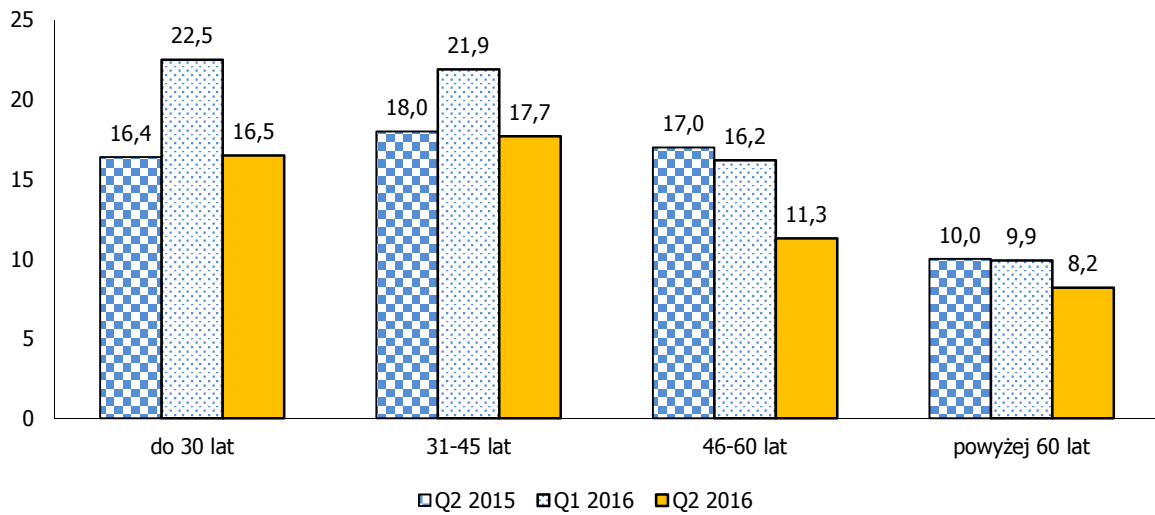
Inwestycje w budynki i budowle wg makroregionów

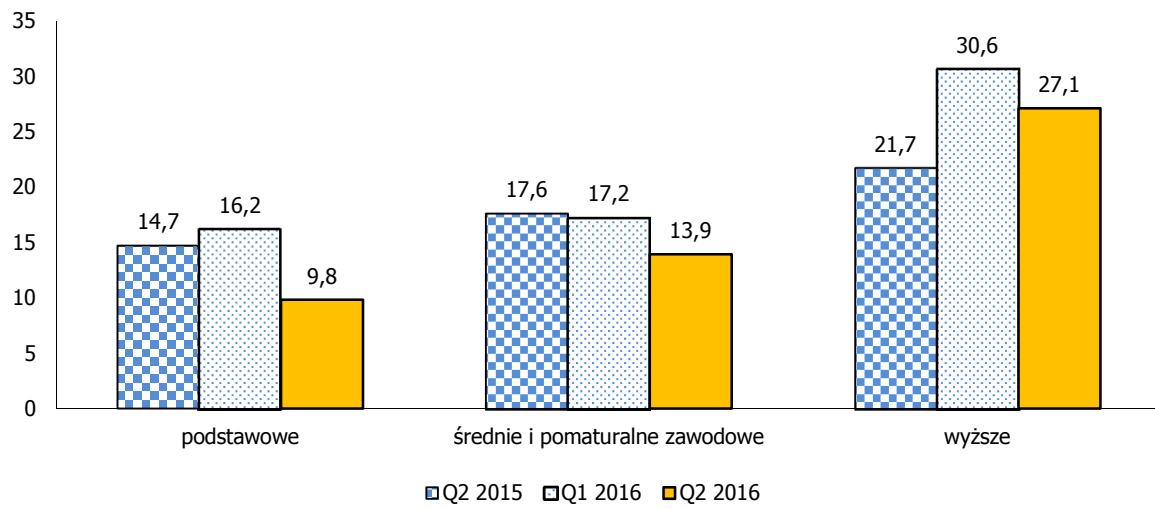
Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

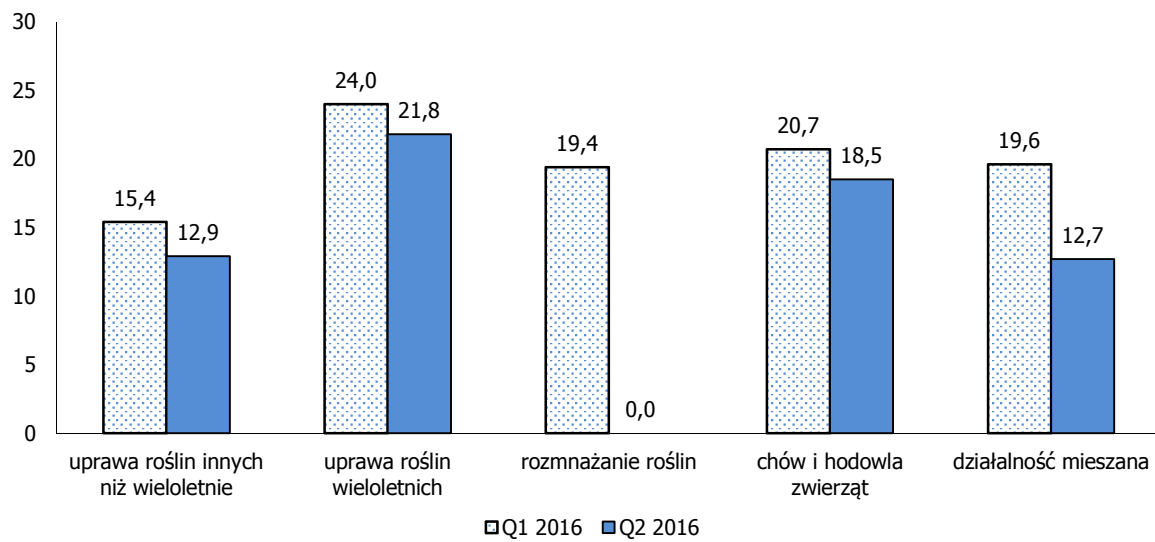
Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

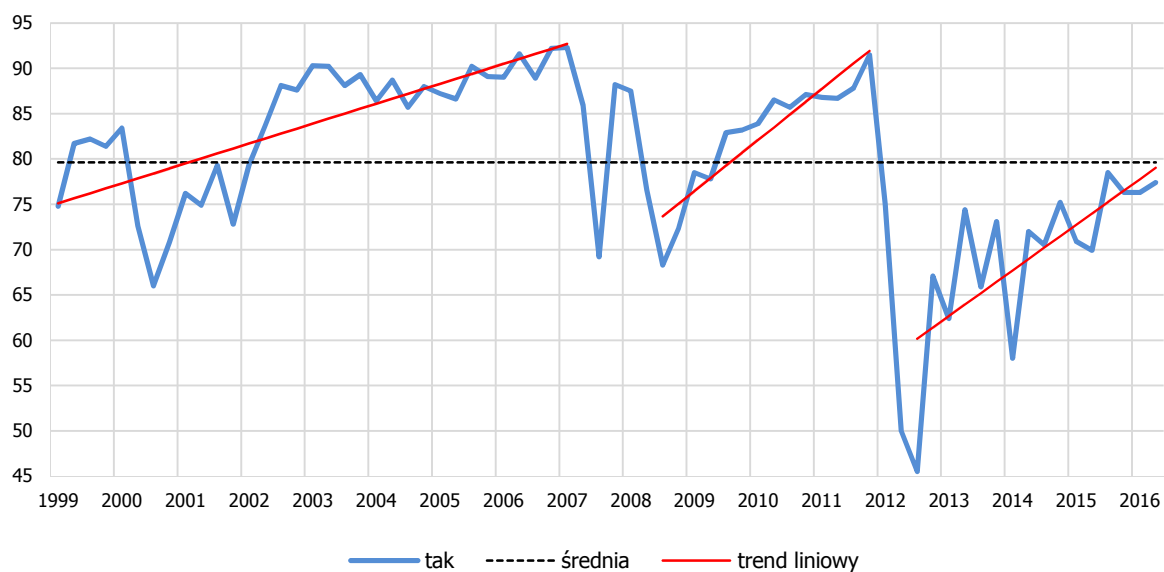
Inwestycje w budynki i budowlę wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

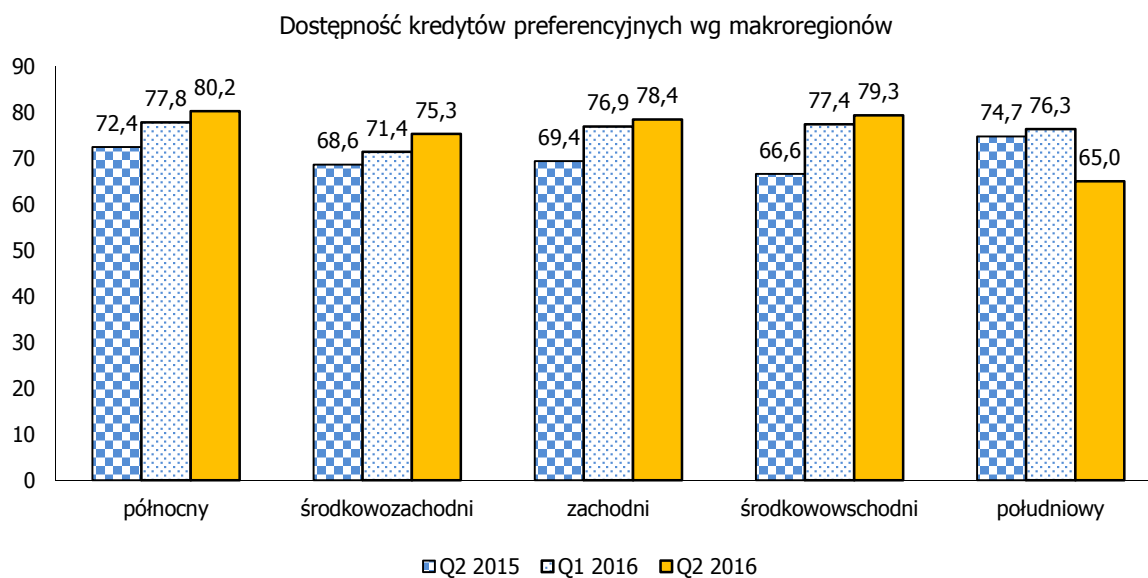
Inwestycje w budynki i budowlę wg grup PKD 2007

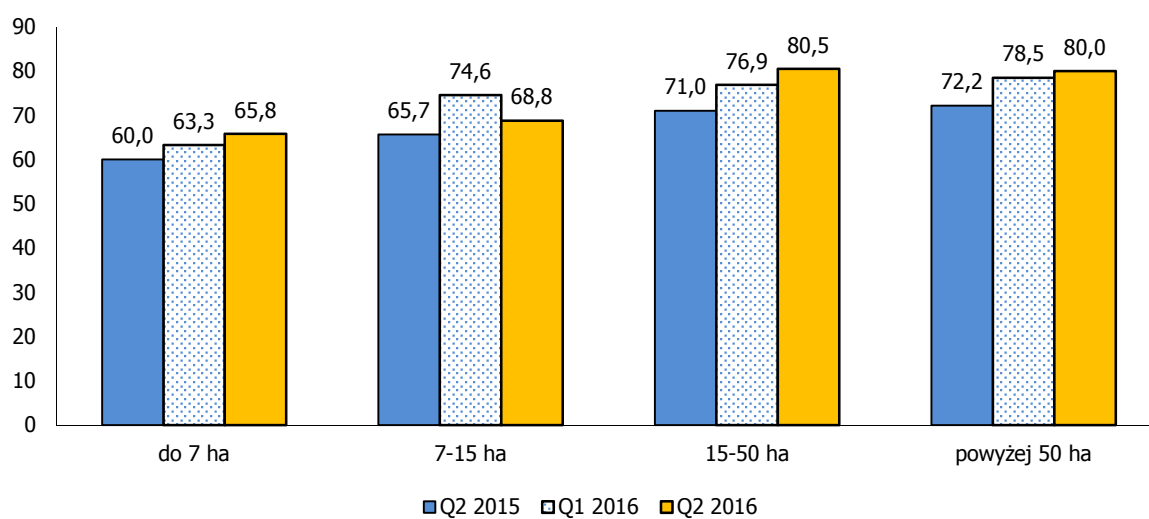
11. Dostępność kredytów preferencyjnych

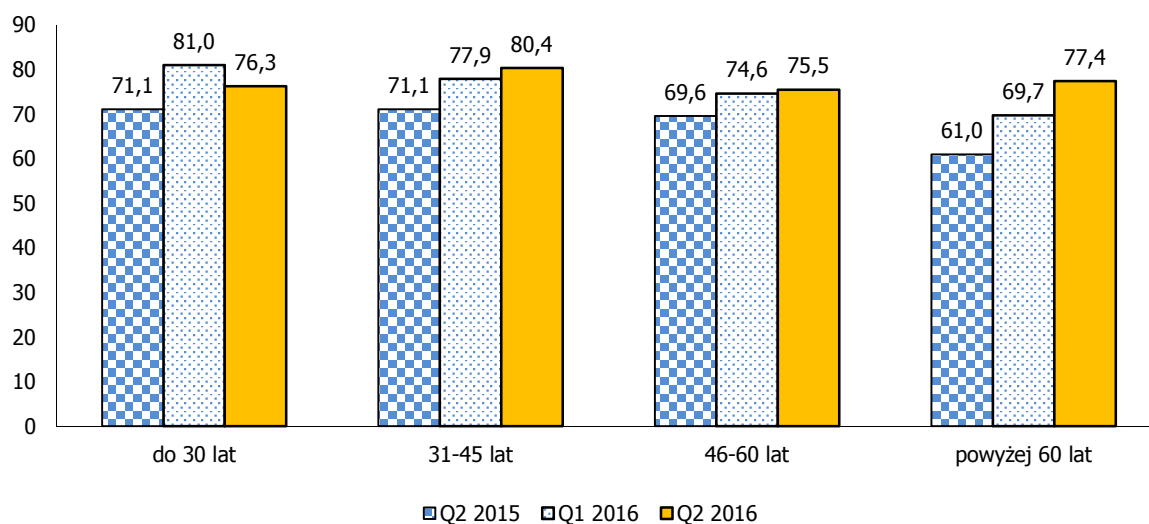
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
tak	70,9	69,9	78,5	76,3	76,3	77,4
nie	29,1	30,1	21,5	23,7	23,7	22,6

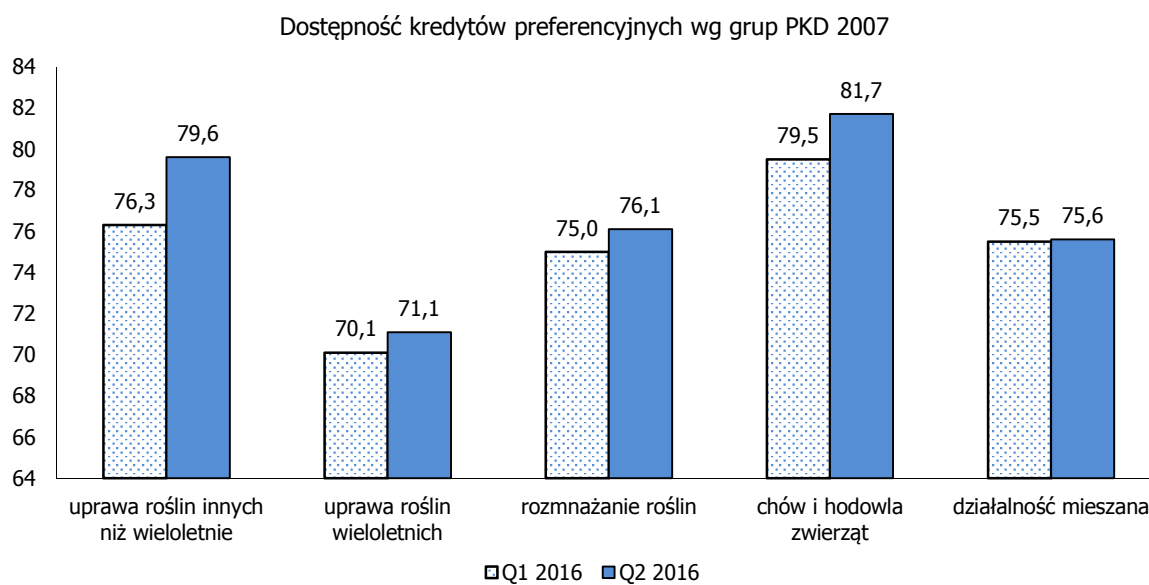
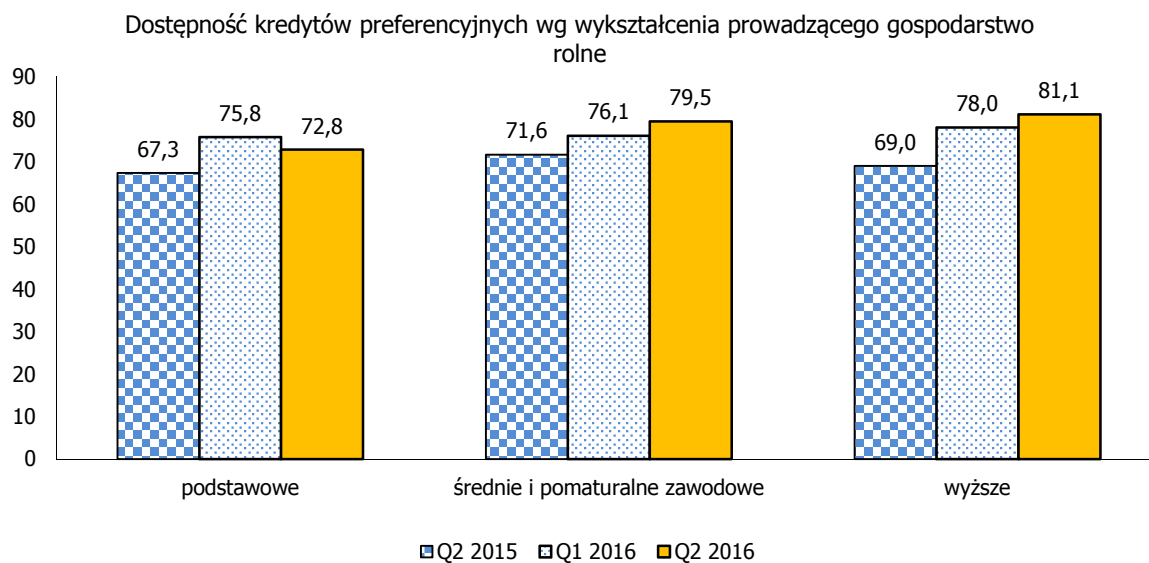

Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

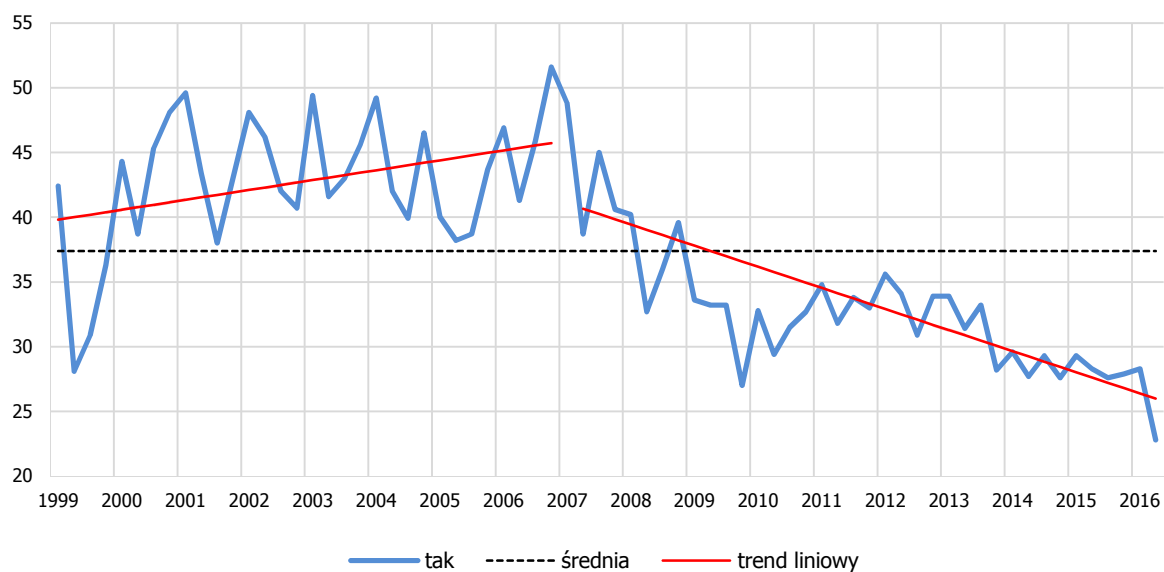

Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

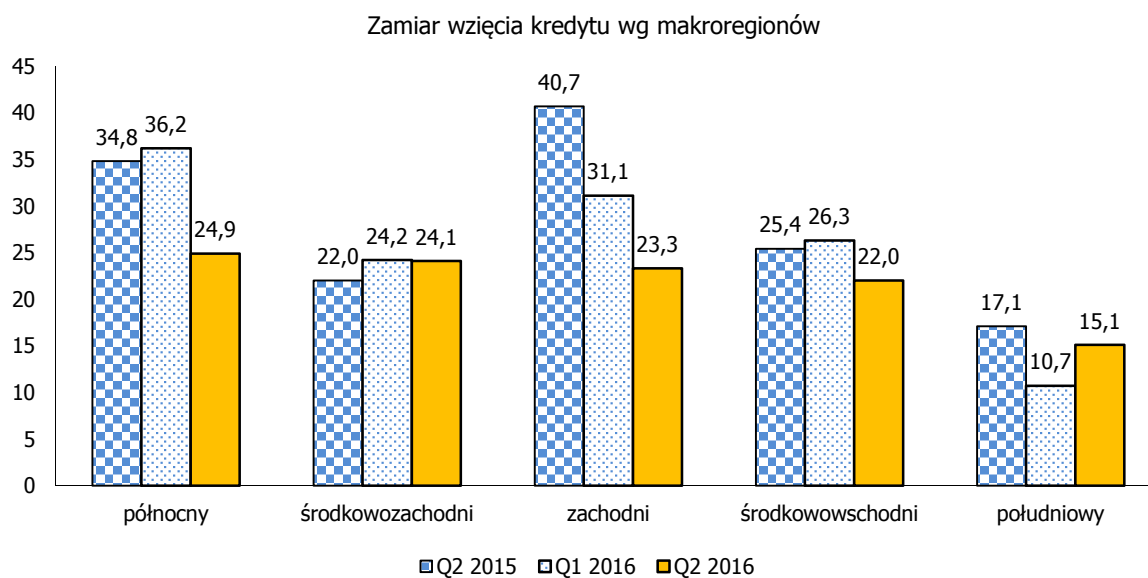

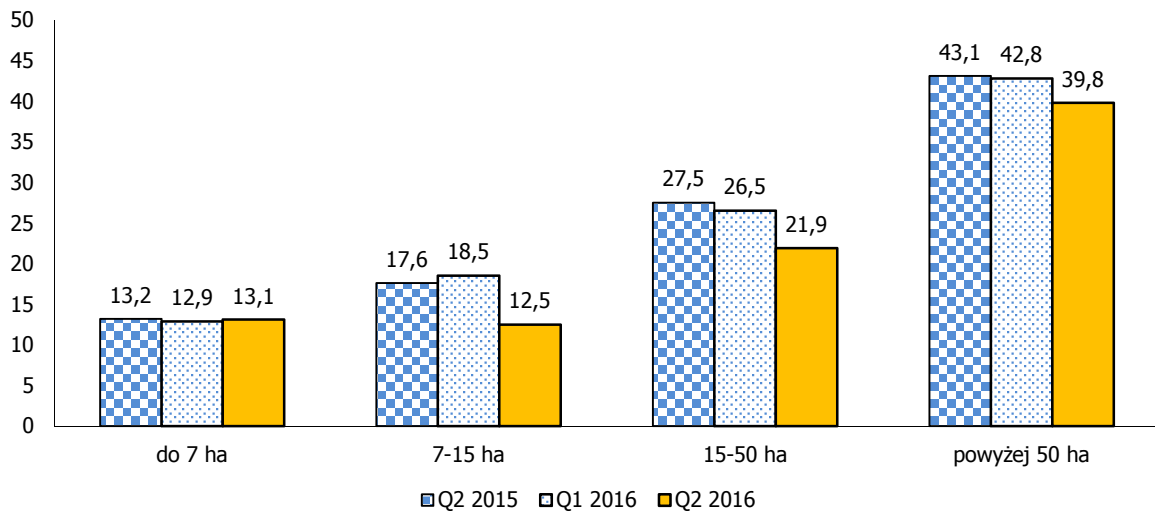
12. Zamiar wzięcia kredytu

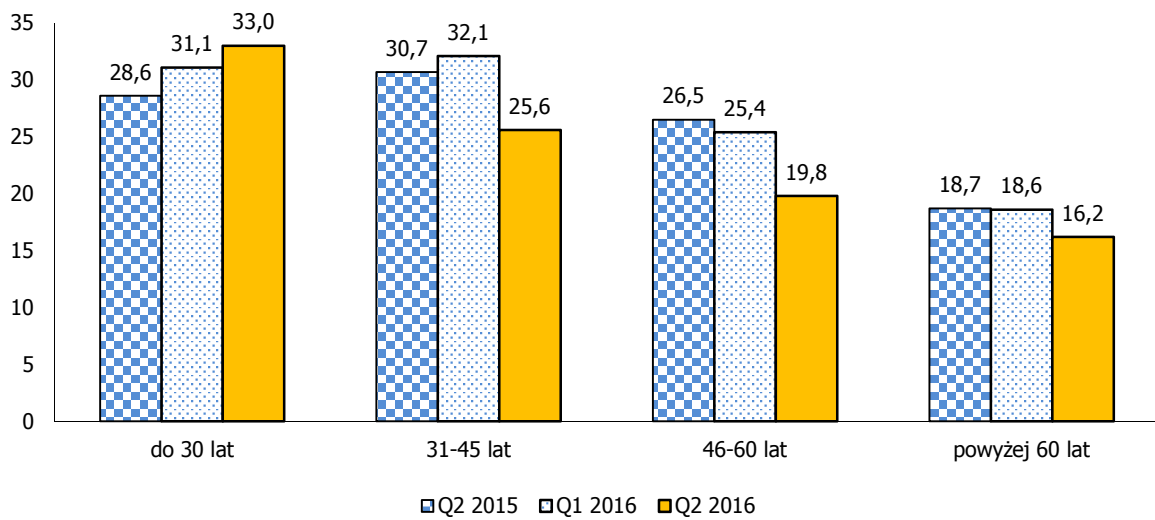
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
tak	29,3	28,3	27,6	27,9	28,3	22,8
nie	70,7	71,7	72,4	72,1	71,7	77,2

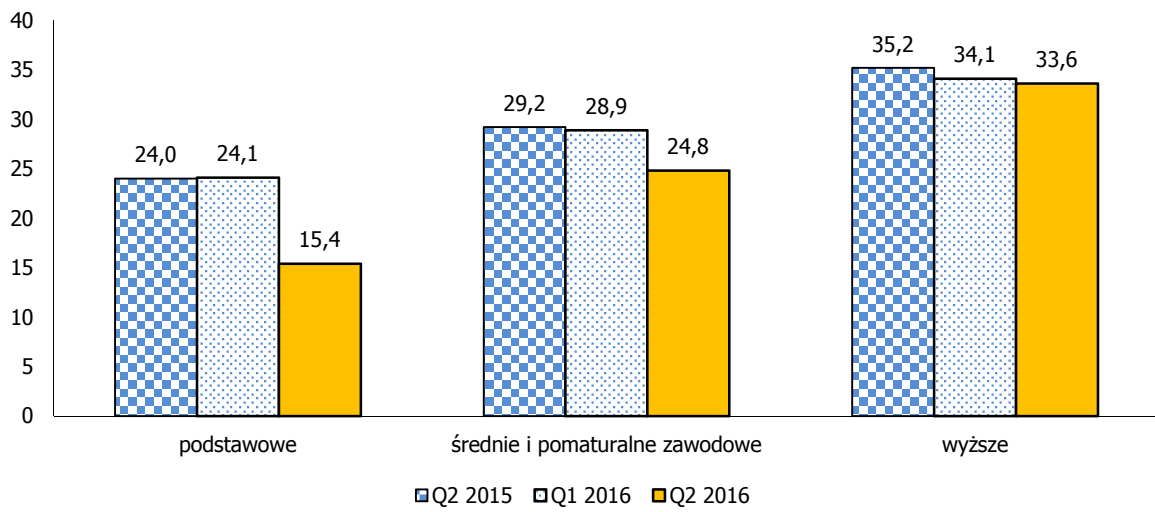
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

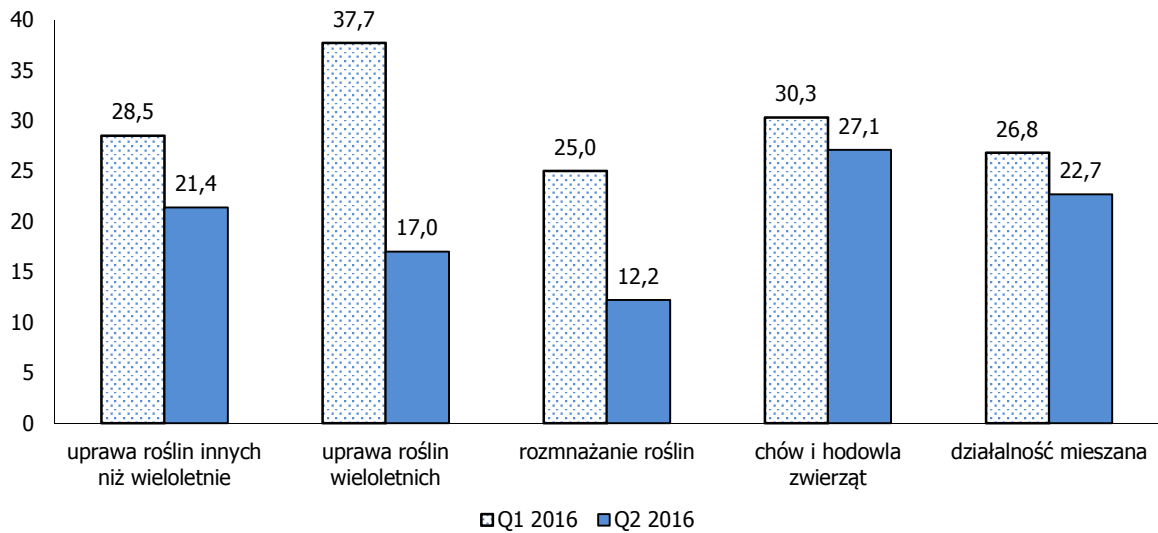
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

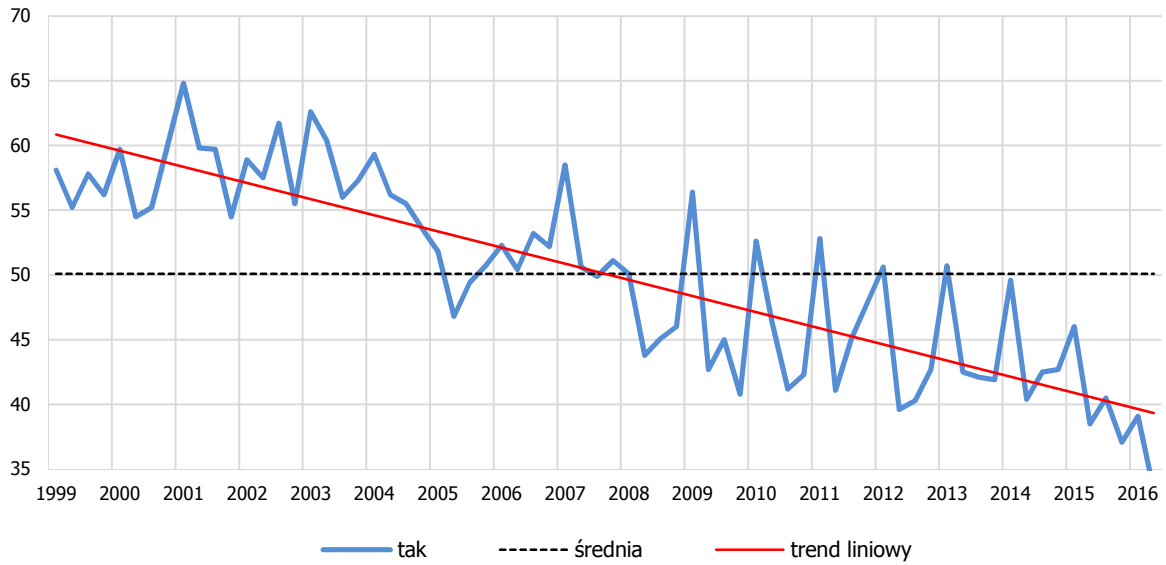
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

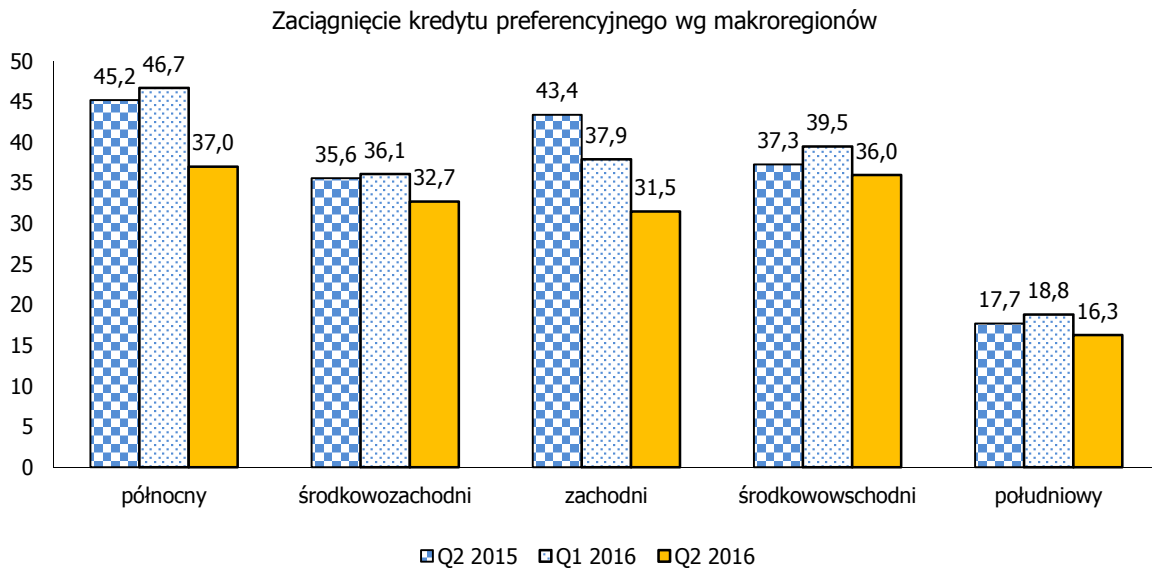
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

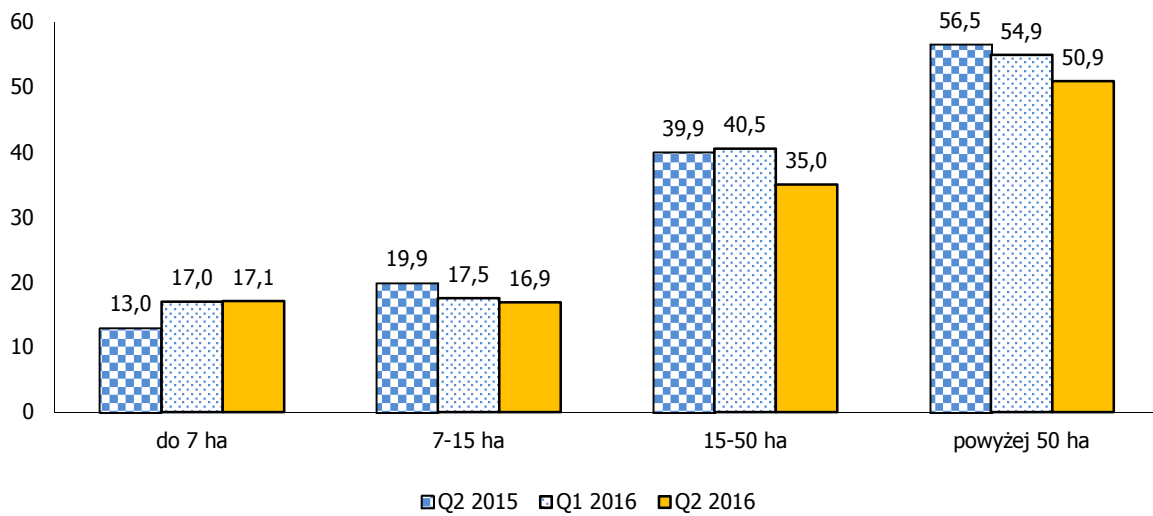
13. Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego

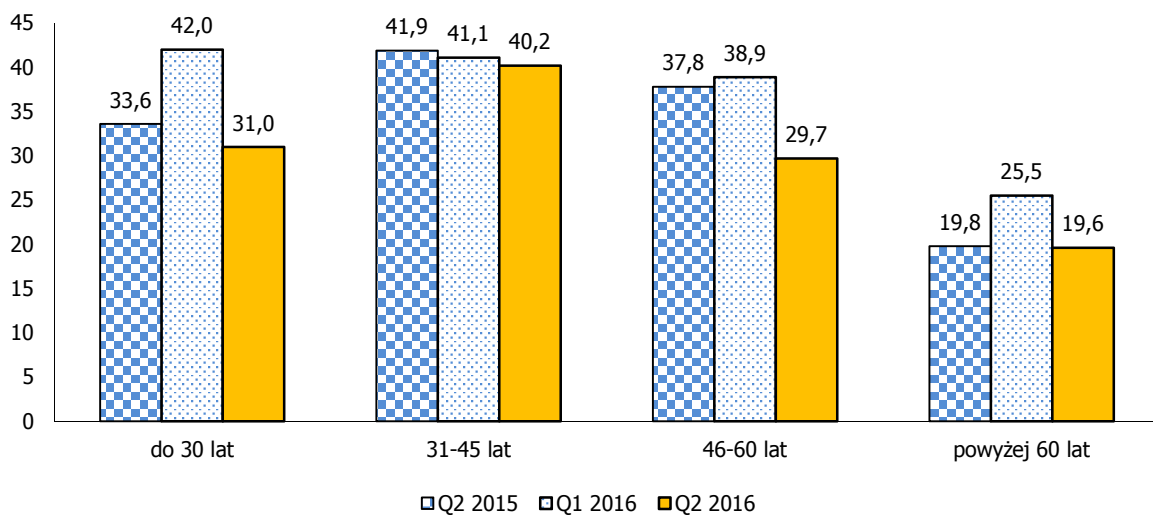
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016
tak	46,0	38,5	40,5	37,1	39,1	33,4
nie	54,0	61,5	59,5	62,9	60,9	66,6

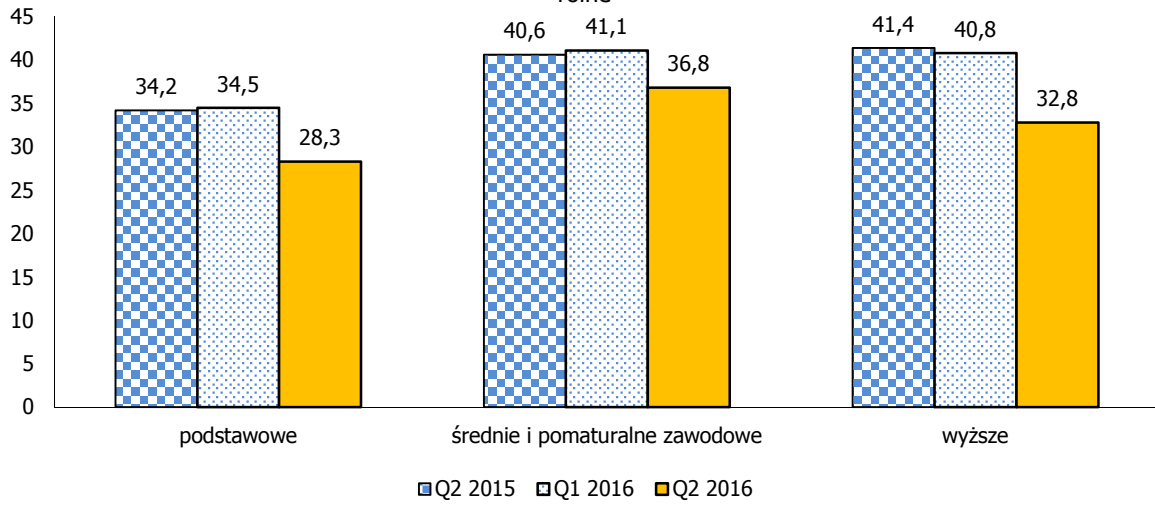
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

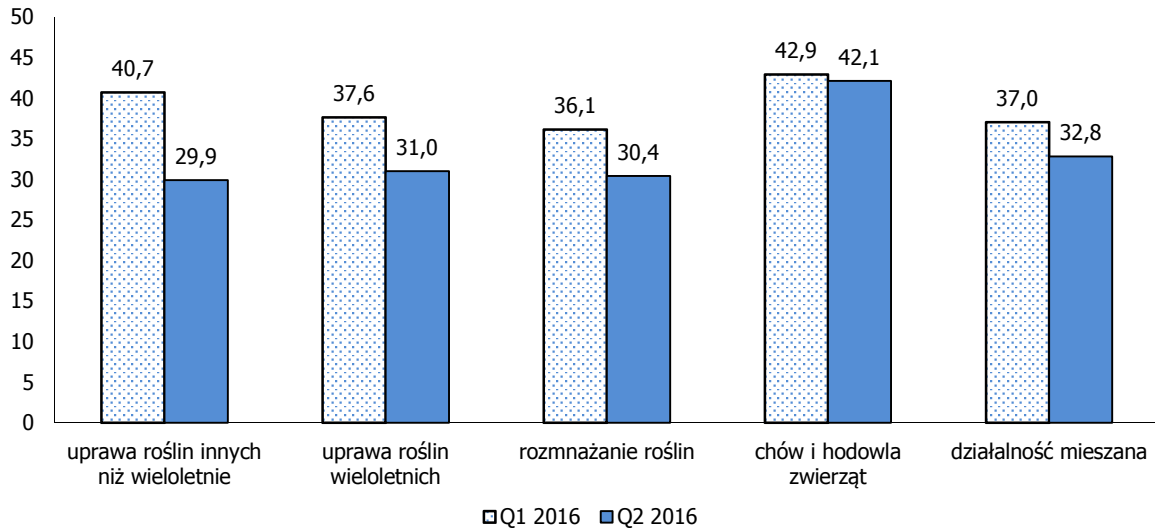
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

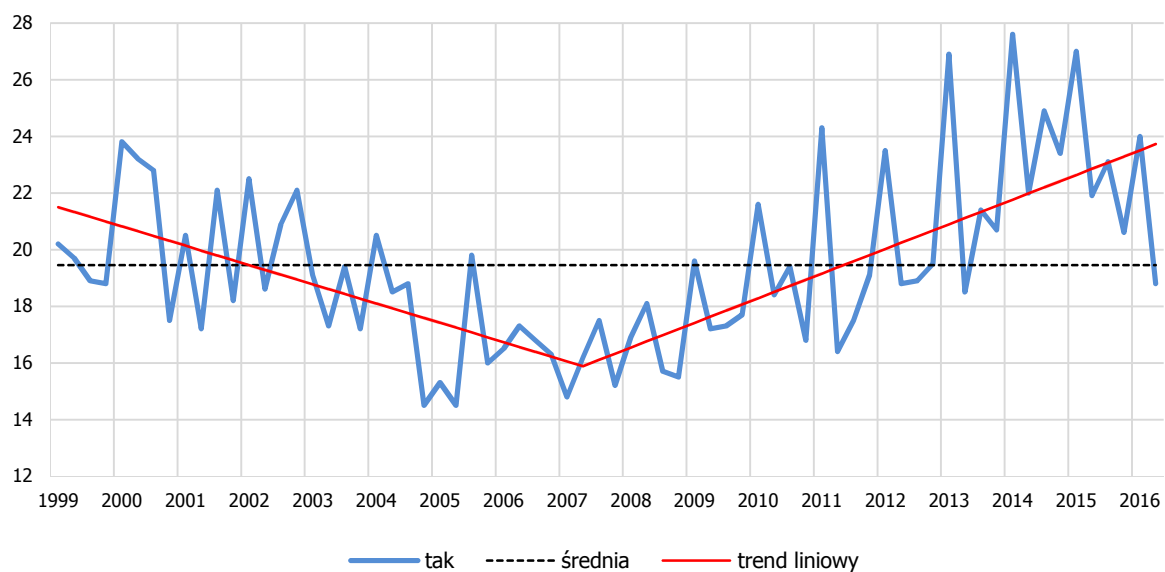
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

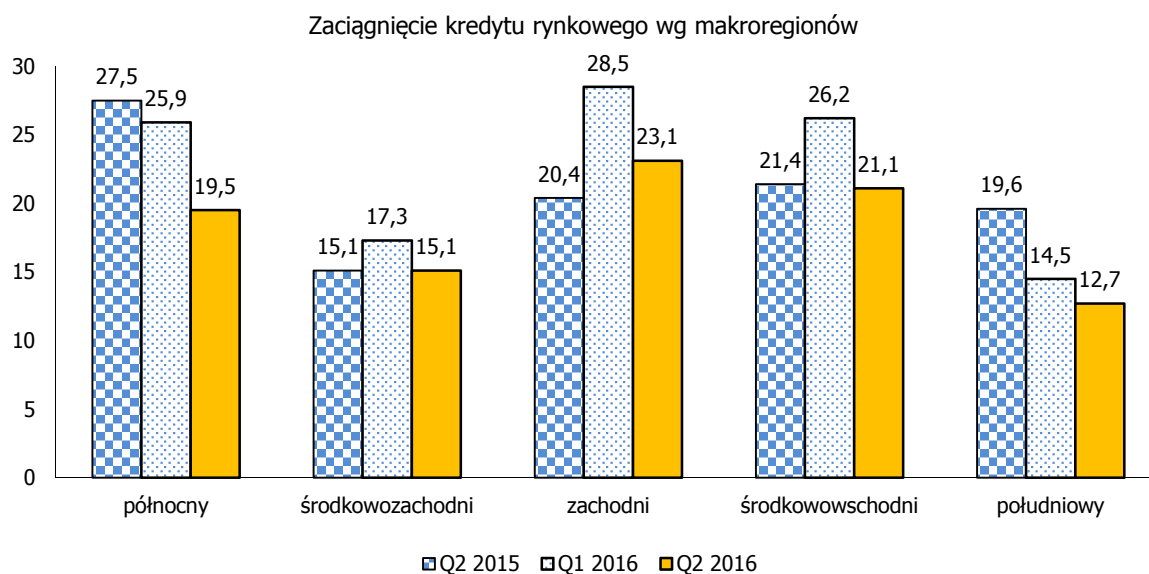
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

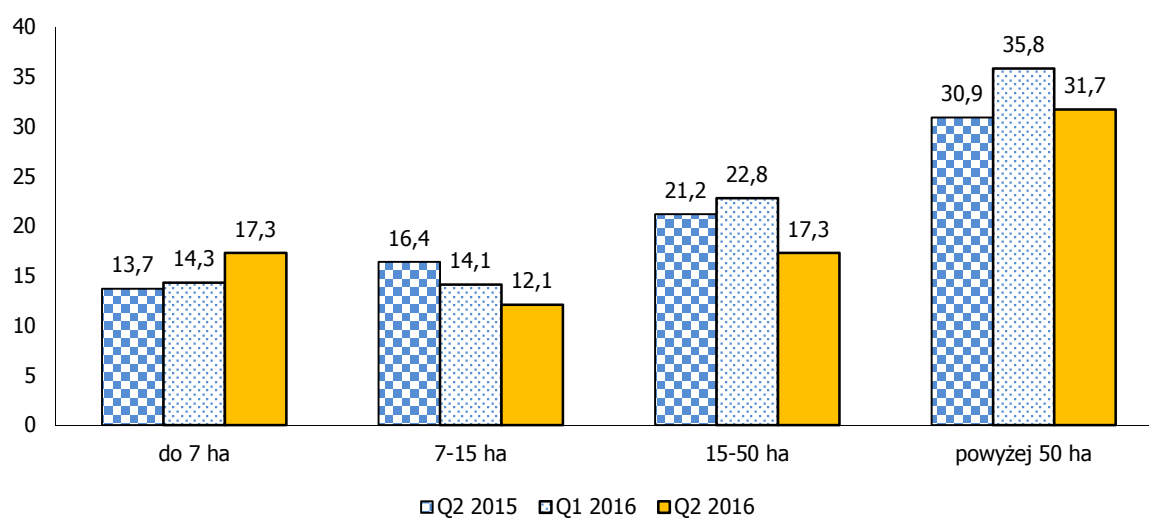
14. Zaciągnięcie kredytu rynkowego

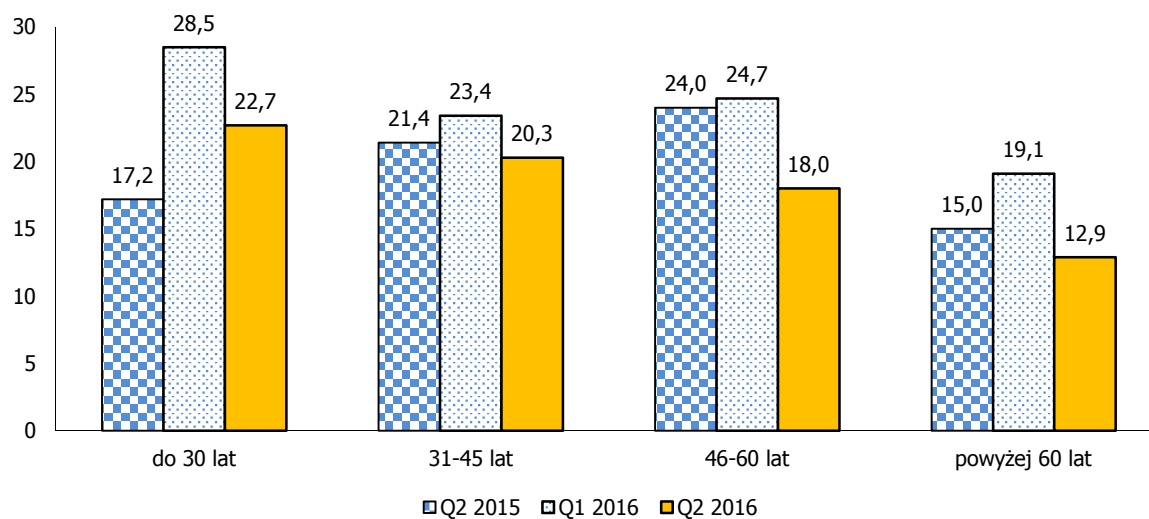
	Q1 2015	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q1 2016
tak	27,0	21,9	23,1	20,6	24,0	18,8
nie	73,0	78,1	76,9	79,4	76,0	81,2

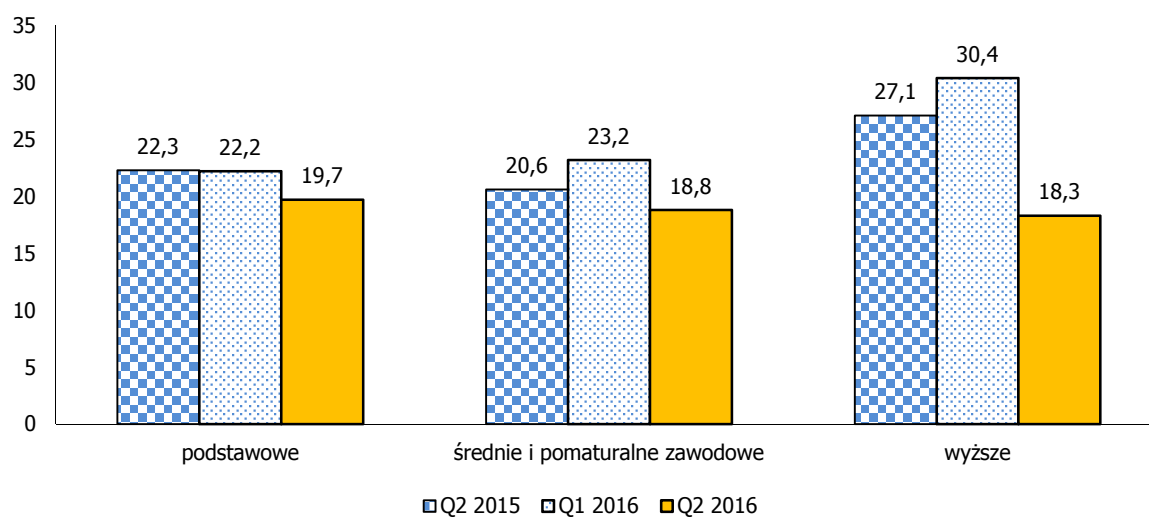
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

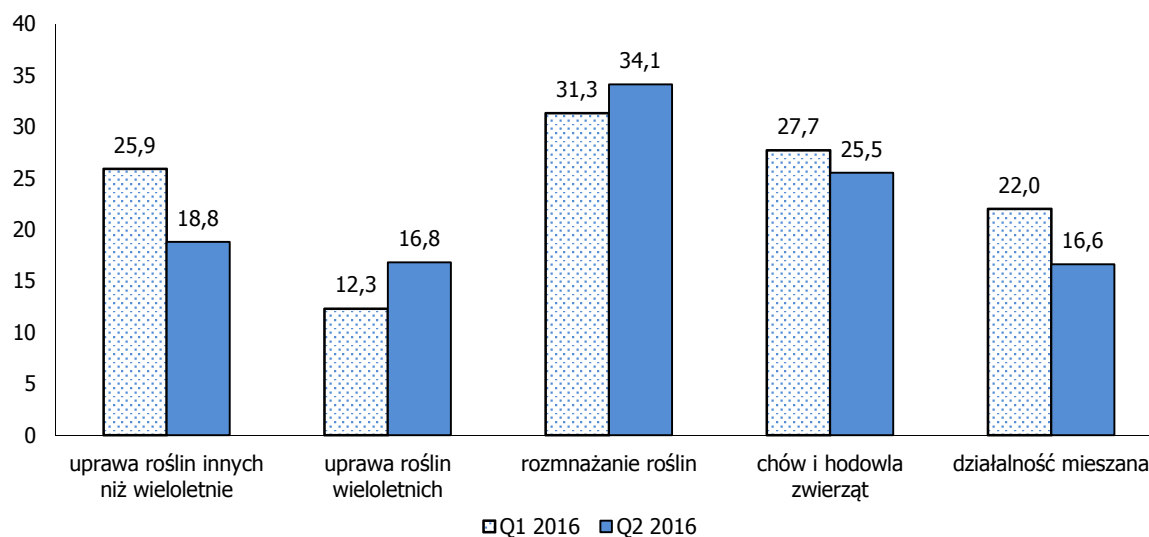
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

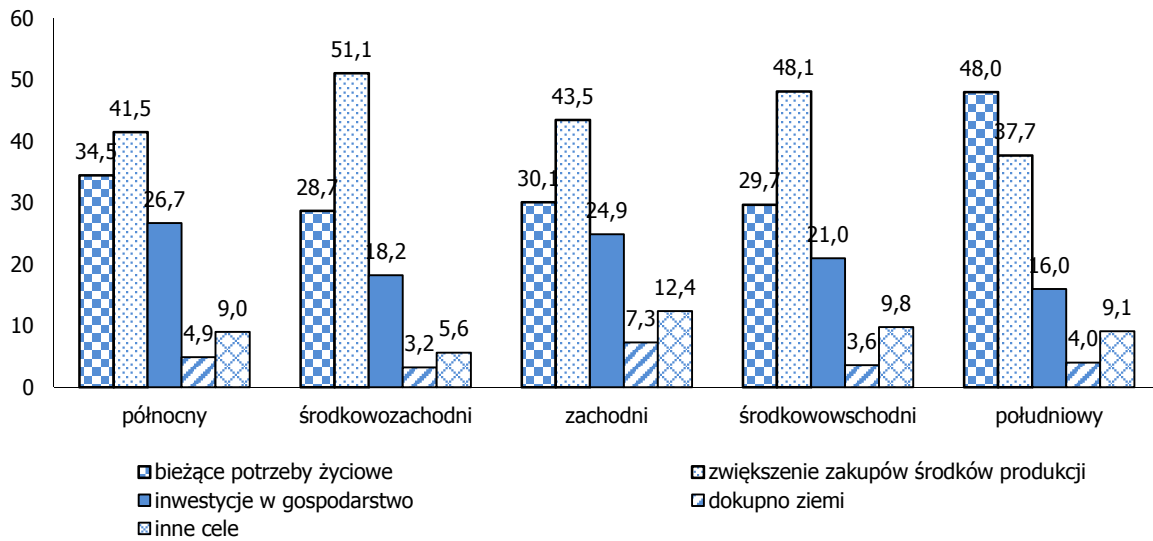
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

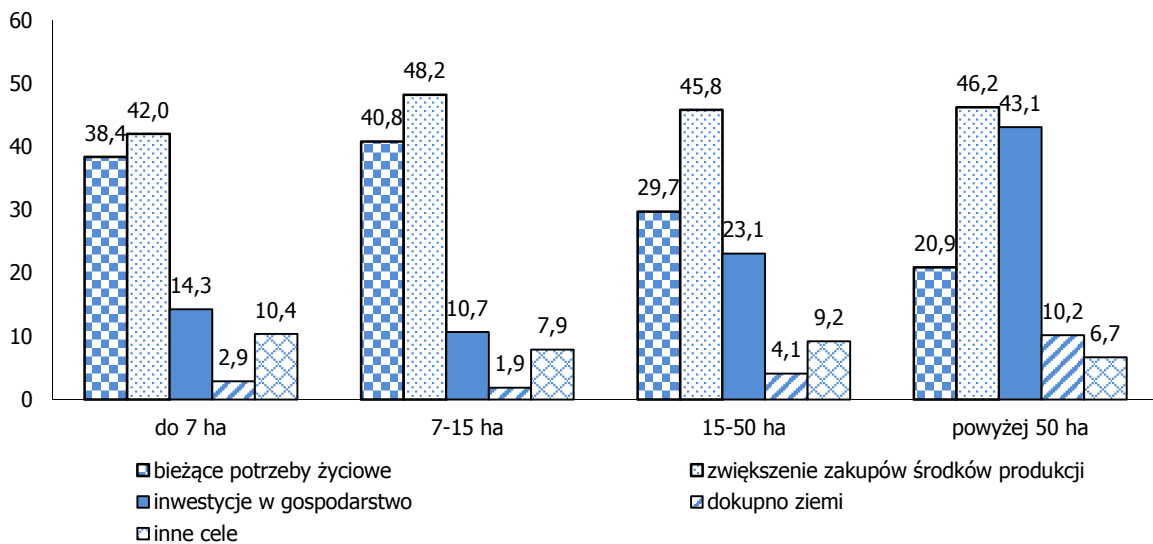
15. Przeznaczenie dopłat bezpośrednich

	Q2 2011	Q2 2012	Q2 2013	Q2 2014	Q2 2015	Q2 2016
bieżące potrzeby życiowe	34,9	35,1	26,2	26,1	27,9	32,3
zakupy środków produkcji	45,0	45,8	46,8	47,0	43,3	45,7
inwestycje w gospodarstwo	25,9	24,7	29,3	29,4	27,2	21,6
dokupno ziemi	5,6	5,4	7,6	5,4	6,1	4,2
inne cele	8,3	8,2	7,9	7,6	9,0	8,9

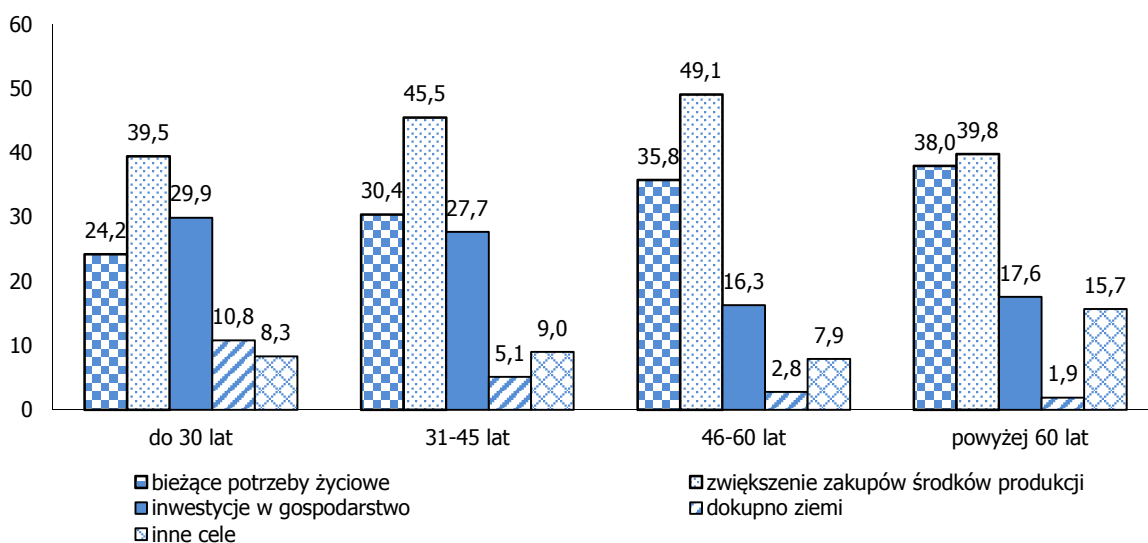
Przeznaczenie dopłat bezpośrednich wg makroregionów

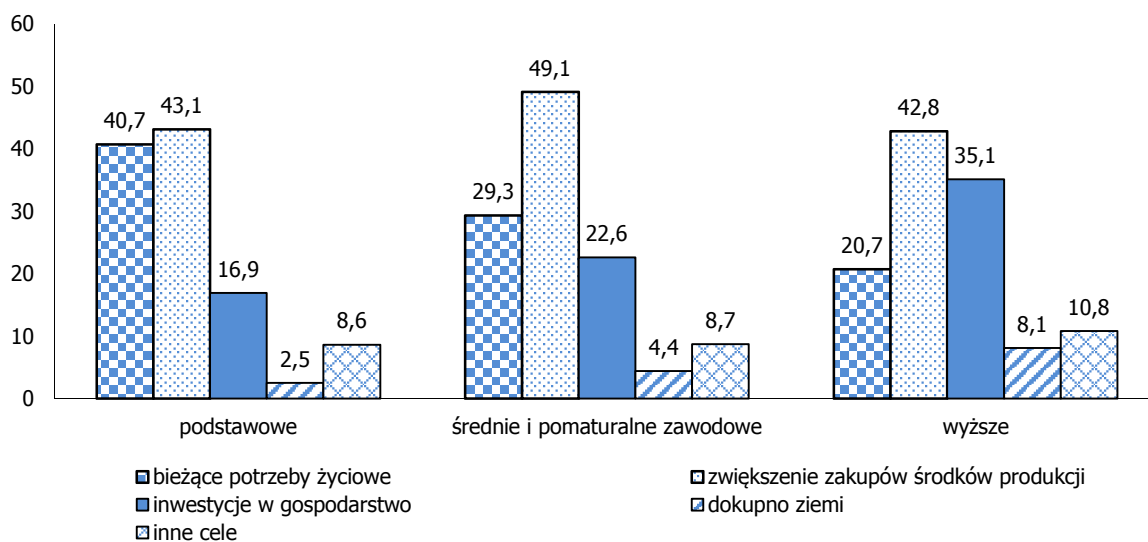
Przeznaczenie dopłat bezpośrednich wg powierzchni gospodarstw rolnych

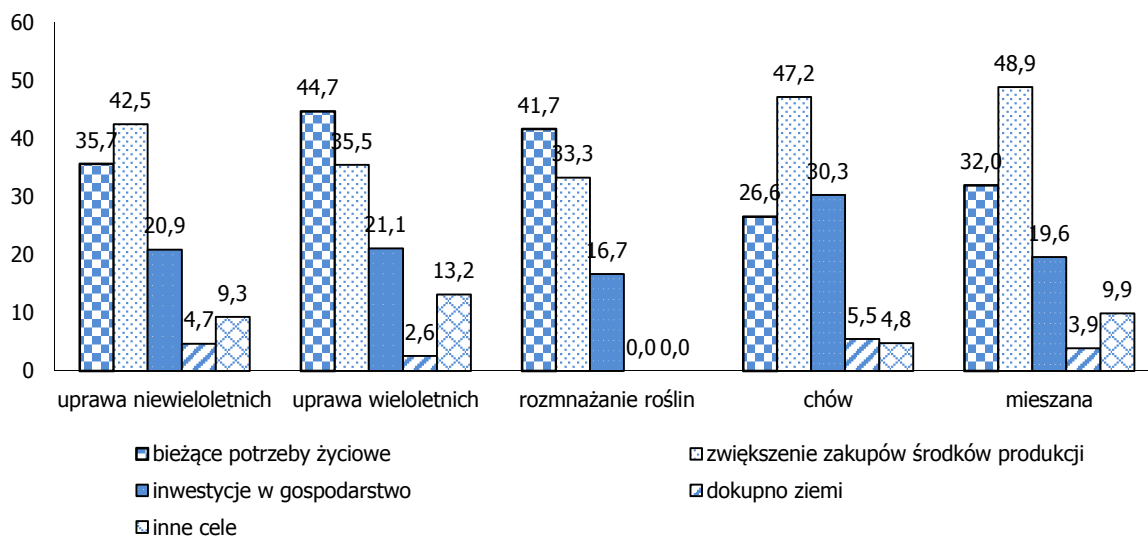
Przeznaczenie dopłat bezpośrednich wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Przeznaczenie dopłat bezpośrednich wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przeznaczenie dopłat bezpośrednich wg grup PKD 2007

III. SUMMARY

In the 2nd quarter of 2016 economic situation of Polish farms slightly improved. The IRG SGH agricultural indicator (IRGAGR) increased by 1.2 points, from -15.2 pts to -14.0 pts. This was due to the rise in the smoothed money income indicator, one of the two components of IRGAGR, by 3.0 pts, from -21.2 pts to -19.2 pts. The confidence indicator, the second component of IRGAGR, declined by 0.5 pts. Unexpectedly, farmers' sentiments collapsed, and the quarterly increase in their money income is only slightly higher than the 2000-2015 average. All the three indicators are down from their last year figures by 15.5, 3.3 and 4.0 pts, respectively. This suggests that negative factors which determine mid-term tendency in Polish agriculture may be expanding.

Economic situation improved in the majority of the subgroups of farms. The indicator increased the highest for the smallest farms (by 3.1 pts), located in Western Macroregion (by 13.8 pts), propagating plants (by 32.4 pts), managed by farmers of age 31-45 (by 4.6 pts), and highly educated (by 3.5 pts). Deterioration of economic situation was reported by 7-15 ha farms, located in Northern and East Central Macroregions, and those managed by farmers of age 45+.

Money income and savings of farms increased. Their indebtedness, however, grew too. Purchases of plant production inputs rose, and, on the other hand, purchases of fodder dropped. Since purchase prices of major animal products and profitability of animal production have been falling, farmers switch to plant production. Less and less farms make investments. Similar changes are observed in the distribution of direct payments – expenditure on necessities and production inputs increased, and investment outlays declined.

The results of the April survey are bothering. It looks farmers strive to sustain short-term production capabilities, and their financial situation, weaker than expected one quarter earlier, prevent them from investments. They are a little bit pessimistic about their future prospects.